

ህዝባዊ ደሞክራሲ

አብ ወወርሒ ዝሕተም ወግዓዊ ልሳን
ደሞክራሲያዊ ግንባር ሓድነት ኤርትራ
(ደግሓኤ)

ትሕዝቶ

ርእሰ-ግንቀጽ፡

ገጽ

1. ጭጉራ-ፍሰሲ ባዕላ ወቐዓ ባዕላ ተእዋ፡	02
2. ምድኻም ተፎጥራዊ ትሕዝቶ መሬትን ናይ ህግደፍ... ፖሊሲን...፡	05
3. ግዜ ንዘይህብ ግዜ ኣይንሃቦ፡	08

ዓምዲ ደብዳቤታት፡

ሀ. ናይ ስደተኛ ህዝብና ሰብአውን ናይ ስደተኛ መሰላትን ንምግባስ ዝዝውተሩ	11
ለ. ስቕታ መሊኡ ይሰበር፡.....	13
ሐ. ልግሲ ወገን ንወገን ሰናይ፡ ግን ብኸመይ?	16

ቅጹ፡ 06፡ ቁ፡ 32

መስከረም - ጥቅምቲ 2020

E-mail:- hidemocrasi@yahoo.com

ጭጉራፍሲ ባዕላ ወቅዳ ባዕላ ተእዊ፡

አብ ታሪኽ ምዕባላ ሕብረተ-ሰብ ጸረ-ህዝብን ጸረ-ደሞክራሲን መለኸቲ /ዲክታቶርያዊ/ ስርዓታት ንግዚኡ ብህዝበኛ ዘበለጭልጭ አስካሪ (ዲሞክራሲያዊ) ጭርሖታት ይኹን ብዕልዋ ወይ ብሃገራዊ ሓርነታዊ ቃልሲ ዝተረኸበ ዓወት ሽፋን ገይሮም፡ ብሓይሊ ብረት አብ ኮረሻ ስልጣን ምስ ደየቡ፡ ናብ ገዛኢ ደርቢ ተሰጋጊሮም እስትራተጂካዊ ጸላእቲ ህዝብታት ኮይኖም እናሃለዉ፡ ዕድሙ-ስልጣኖም ከናውሑ ክብሉ፡ ክሳብ ግዜ ውድቀቶም ከም ነፋሒቶ ሕብሮም እናቐያየሩ፡ ብሓሶትን ብናይ መቐቐልካ ግዛእ ሜላ ሸርሖታትን ንህዝቢ ከታልሉ ዘይፍንቅልዎ እምኒ የለን።

አብ ሃገርና ክገዝእ ዝጸንሖን ዘሎን ጸረ-ህዝብን ጸረ-ደሞክራሲን አረሜናዊ ዲክቶታርያዊ ስርዓት ህግደፍ ካላ ካብዞም ፍጹም መለኸቲ ዝኾኑ፡ቶታሊታሪያዊ ስርዓታት ሓደ እዩ። ህግደፍ ከም ውድብን ስርዓትን እዚ ባህሪዚ ክሕዞ ዝኸአለ ተፈጥርኡ ዝዓደሎ ባህርያት ዳኣምበር ድሕሪ ናጽነት ኤርትራ ወይ ብድሕሪ እቲ ብደብ አመሳሚሲ፡ አንጻር ኢትዮጵያ ዝወለዎ ኩናት ዱብ ኢሉ ብናጤባ ዝመጸ ወይ ዝተኸበተ ሓዲሽ ተርእዮ ኣይኮነን። ከም ውድብ ፍጥር ካብ ዝበል ካብ ሃገራዊ ሓርነታዊ ቃልሲ አትሒዙ፡ ክሳብ ሕጂ ክሰርሓሉ ዝጸንሖን ዘሎን ናይ ፖሎቲካ ምንዝርና ባህሪኡ ዝዓደሎ ታሪኻዊ ክስተት እዩ።

መራሕቲ ህግደፍ ብናይ ነዊሕ ዕላማ ዝግዛእ ፖሊሲን አሳራርሓን ስለ ዘይብሎም፡ አብ ውሽጢ ሕብረተ-ሰብና፡ ይኹን ከባቢና ብናይ ከፋፊልካ ግዛእ ሜላ ግርጭታት እናአባልሑን ባዕሎም እናተታናኹሉን፡ አብ ዞባውን ዓለማውን ካብ ዝኸሰቱ ግርጭታት እናተጠቐሙ ዕድመ መግዛእቶም ከናውሑ ብዋጋ ሃገር ዝጣልዑ ዳኣምበር፡ ትማሊ እንታይ ንብል ነይርና ሎሚ እንታይ ንብል አሎና ዝብል ኣይንታዮምን እዩ። ህዝቢ ከም ናቶም ግዙእ አቕሓ ዳኣምበር ከም ፍጡር ዝሓሰብ ገይሮም እውን ኣይርእየዎን እዮም። አብ ዝተናውሐ ጉዕዞ ሓፋሽ ካብ ተሞከርኡውን ይማሃር እዩ ኣይብሉን እዮም። ሓንቲ መዓልቲ እውን ትኹን ተኸስበና እያ እንተ ኢሎም አብ ባይታ ዘየለ፡ ብሓሶት ዓይኒ እንቀራይም ክጥቀምሉ ስራሕና ኢሎም እዮም ዝወፈርሉ።

ከምኡ ስለዝኾነ ካአዩ አብ ዝሓለፈ ቅንያት ብምክንያት ባሕቲ መስከረም ምጅማር ብረታዊ ተጋድሎ ህዝብታት ኤርትራ ሽፋን ብምግባር፡ ህዝባዊ ግንባር /ሀ.ግ.ደ.ፍ/ አብ ልኡላውነት ሃገራዊ-ኤርትራ፡ ውረድ-ደይብ ዘይብል ጽኑዕ ውድብ ምዃኑ፡ ንህዝቢ ከእምኑ ላዕሎዎት መጋባርያታት ውለቀ-መላኸ. ስርዓት ህግደፍ ኢሲያስ አፈወርቂ ዝኾኑ፡ አልአሚን መሓመድ ሰዒድን አብርሃ ካሳን አብታ እንኮ ናይ ሓሶት መቃሊሒት ፕሮፖጋንዳኦም ዝኾነት ኤራቲሲ ከምድርዎ ንዝቀነዩ ንዝሰምዎ ሰብ ዘደንጹ እዩ ነይሩ። አብዚ መደረኣምዚ ልዑል ትኹረት ሂሮም ዝተዛረብሉ፡ ሕቶ ልኡላውነት ሃገራዊ-ኤርትራ ኮይኑ፡ አብርሃ ካሳ ግን አብ ርእሲዚ ከም ተወሳኺ ብዛዕባ አብ ኤርትራ ዘሎ ናይ ኮሮና ቫይረስ /ኮቪድ 19/ ኩነታትን ህዝብና ናይ ጥሜት ሓደጋ የንጸላልዎ ምህላው ብዙሓት ወጸእተኛታት ከይተረፉ ብሰፊሑ ንዝቐልሖም “ የለን ከተጸልሙና ዳኣ ደሊኹምምበር ዝተቐጸጸርናዮ እዩ” ኢሉ ብዙሕ ጃህራ ዝተሓወሶ ሽፋን ክህቦ ከምዝፈተነ ዝፍለጥ እዩ። ንሕና ትኹረትና አብዞም ዳሕረዎት ነጥብታት አብርሃ ካሳ ከም ተወሳኺ ዘልዓሎም ዘይኮነስ፡ ንሕጂ አብቲ ቀንዲ ዝዓበዩ አዛራቢ ዛዕባ ኮይኑ ዘሎ፡ ሕቶ ልኡላውነት ሃገራዊ-ኤርትራ ጥራሕ ክኸውን ሓታተና /ትዕዛብትና/ ንግዚኡ አብዚ ክሕጸር ክንርእ ኢና።

አልአሚንን አብርሃ ካሳን እቶም ዝለዓሉ አመራርሓ ናይ ህግደፍ “ህዝባዊ ግንባር አብ ሜዳ ኤርትራ ንኹሉ ናይ ውሽጥን ናይ ደገን ውዲታትን ሸርሖታትን መኪቱ ልኡላዊት ሃገራዊ-ኤርትራ ንምርግጋጽ፡ ንእምበራጠራያዊ/ አሰፋሕፋሕቲ ጎበጥቲ /ስርዓታት ሃይለስላሴን ደርግን ልዕሊ-ሓያላን መወልቶምን፡ድሕሪ ናጽነት ኤርትራ ካላ ናይ ወያነ ጎበጣን መዋሊቶም አማራካን ዝመከተ ውድብን መንግስትን ምዃኑ፡ ህዝቢ ኤርትራ ዝመስከሮን ዘውሓሶን ሓቐዩ” ክብሉ እዮም ዝመደሩ። ከምዚ ኢሎም ሽምጦም ገቲሮም ክዛረቡ እንከለዉ፡ መራሕኣም ውልቀ-መላኸ. ስርዓት ኢሲያስ አፈወርቂ ንልኡላውነት ሃገራዊ-ኤርትራ አብ ዋጋ ዕዳጋ የእትዩ አብ ኢትዮጵያ እናተማላለሰ ወደኹ-ደኽ ዝብሎ ርእዮም ከም ዘይራአዩን ከም ዘይሰምዑን ኮይኖም፡ ሕንኽ ከይበሉ ሕጂውን ድሕሪ ማይ ናብ ባዓቲ ህዝቢ ከታልሉ፡ ዝተዋህቦም ቀጢን ትእዛዝ፡ በሉ ዝተባህሉም ተሰልቢጦም ክብሉ እዚ ኣብ ላዕሊ ዝተጠቐሰ መደረ ከሰምዑ እዮም ዝቐነዩ። ብሓሶት ዝዛረብ ሰብ እውን እንተኾነ፡ ሓቂ ክመስል ዝኸእል ሽፋን ገይሩ እንተተዛረብ ንግዚኡ እቲ ሓቕታት ክሳብ ዝሓሸ ባይታ ረኺቡ አብ ቃልዕ ዝወጸእ፡ ብዙሕ ህዝቢ ከታልል ይኸእል እዩ።

ከምቲ አብ 1998 ንሃገራዊ ስምዒት ኤርትራውያን መዝሚዞም ናይ ኢትዮ -ኤርትራ ኩናት ባዕሎም ዝአጎድዎ ሓዊ እናሃለወ ፡ ተገምጢሎም ወያነ እዩ ወሪርና ኢሎም፡ ብዙሕ ካብ ህዝቢ ኤርትራ እንከላይ ብዙሓት ሙሁራንን ገለ ካብ አባላት ተቐዋምትን ደገፍትን ከይተረፈ እውን ተዳናጊሮም ልኡላውነት ኤርትራ ተደፊሩ እዩ ኢሎም ክሳዕ ዝበርሃሎም ንግዚኡ አብ ጎኒቲ ጸሕታሪ ኩናት ስርዓት ደው ከም ዝበሉ ዝፍለጥዮ። ስርዓት ህግደፍ ነዚ መዝሚዙ ኻአዩ ካብ ብዙሕ ኤርትራዊ ብሚልዮናት ዝቐጸር ገንዘብን ንብረትን ወርቅን ጨርቅን ክሳብ ቦንድታት ግዝኡ እናበለ

ንህዝብና ሕሉቡን ንጹፋን ትሕዝትኡ ብሰም ልኡላውነት ሃገር ዝመዝመዞ፡ ሕጂ ድሕሪ ዕስራ ዓመት ንድሕሪት ተመሊሶም እቲ ናይ ሕጂ ኩነታት ከምኡ ዲዩ ዘሎ ኢሎም ክርእዩን ክሓሰቡን ባህሪኦም ኣይፈቓድሎምንዮ። እቲ ተኸስኩሶም ዝገበዱሉ ናይ ሸፈጥ ባህሪ ብቐንዕ ስነ-መገት ክሓሰቡ ስለ ዘይኸእሎም ከምኡ ክርእዩን ክሓሰቡን ስነ-ምግባራዊ ይኹን ሞራላዊ ግዴታ የብሎምን።

መራሕቲ ህግደፍ እዚ ደጋጊሞም ወያነ እዮም ወረሮሙና ዝብል ሞገት እዚ ቅድሚ 20 ዓመት ኣታሊሎም ክሰርሓሎም ዝኸኣለ፡ ሎሚ ክሰርሓሎም ኣይክእልን እዩ። “ዋና ኣዘሕሰራ ጥሪትስ ዕዳጋ ነይትረክብ ” ከም ዝባሃል ባዕሉ ሓለቆኦም ኢሳያስ ኣፈወርቂ 20 ዓመት ዝኣክል “ዶብዩ ኣባኢሱና፤ ዶብና ከይተሓንጸጸ ሃገራዊ ኣገልግሎት ኣቋርጽንዮ ቀጻሊ ክኸውን እዩ፤ ቅዋም ክሰርሕ ኢልኩም ኣይትሕሰቡ፡ ምርጫ-ወዲ ምርጫ ዝባሃል የለን፡ ምናልባት እንተተገብረ ድሕሪ ሳላሳ ወይ ኣርባዓ ዓመታት ዝሕሰብዮ ዝኸውን” ይብል ከም ዘይጸንሐ ሕጂ ድሕሪ እቲ ግልጽነት ዘይብሉ ናይ ኢትዮ-ኤርትራ ናይ ሰላም ስምምዕ “ጉዳይ ዶብ ካልኣዊዮ፡ ኣይከሰርናን፡ ህዝብታት ኤርትራን ኢትዮጵያን ክልተ ህዝብዮ ዝብል ሓቛ ዘይፈልጥዮ፡ ሰለስተ ወለዶታት ኤርትራን ኢትዮጵያን ተፋላልዮም ጸኒሖም። ንዶ/ር ዓብይ ኣሕመድ ንሰኻ ኢኻ ትመርሓና፡ እዚ ንቐልጥሎም ኢሊ ኣይኮንኩን ዝብልካ ዘለኹ” ወዘተ ኢሉ ከም ዝተዛባ ኩሉ ዝፈልጦ ሓቂ እዩ።።።

ኢሳያስ ከምዚ ክብል እንክሎ፡ እዞም ሕጂ ዓይኖም ሰም ኣቢሎም፡ እዝኖም ዓጽዮም ህዝባዊ ግንባር /ህግደፍ/ ንገዛእቲ ኢምብራጠራዊ ስርዓታት ኢትዮጵያ ኣይንምብርከኸን እዩ ዝብሉ ዘለዉ ወይጦታት ኣበይ ነይሮም እዮም ድሕሪ ዕስራ ዓመት ካብ ድቓሶም ተባራቢሮም ሕጂ እዚ ዝኣረገ ሸፈጥ /ካሴት/ ዝደግሙ ዘለዉ? ኣቦይን ኣደይን በበይኑ ጸሎቶም ከም ዝባሃል፡ ህዝቢ ክኸበና እዩ ኢሎም ከምታ ርእሶም ኣድኒኖም ስቕ ኢሎም ዝነበሩ፡ ክዱን ብኣፈ-ሰላሴ ኢሎም ሕፍረቶም ተገላሊጦም እናተሸማቐቐ፡ እንታይ ኮይኖም እዮም ስቕታ መሪጸም ክሓልፍዎ ዘይመረጹ? ካብ ብሓሶት ኣብ ዕዳጋ ንዝወረደ ጸሓይ ንዝወቐዎ ንኸሸፋፍኑ መልሓሶም ክሳብ ዝዕጸፍ ዝገባና።

ስርዓት ህግደፍ ናይ ኢትዮ-ኤርትራ ናይ ናይ ሰላም ስምምዕ ሸፋን ገይሩ ነቲ ሓቕታት ክዓብጦ እኳ እንተፈተነ፡ ዊዒሉ ሓዲሩ እቲ ሓቕታትት እናተጋህደ ምስ መጻ እዚ ስምምዕ እዚ ሒዝዎ ዝመጸ ንልኡላውነት ኤርትራ ዝፈታተን መዘዝ ብኹሉ ህዝቢ ኤርትራ ፎእ ምስ ተባህለን፡ ብዙሕ ህዝቢ እምነቱ ኣብቲ ስርዓት እናሳሓበ ምስ ከደን፡ ኣንጻሩ ተቓዋሚታት ምስ ተላዕለን ንስርዓት ህግደፍ ብሓፈሻ ብፍላይ ካኣ ኣባ-ጓይላ ናቲ ክድዓት ዝኸነ ኢሳያስ ኣፈወርቂ ከም ቀንዲ ርእሱ-ኩናት ናይዚ ጉዳይዚ ኮይኑ፡ ብኢደ-ወነኑ ድሌቱ ክገብር ዝጸንሐን ዘሎን፡ በዓል ኣልኣሚንን ኣብርሃ ካሳን ዋላ ዓሰርተ-ግዜ ብሓሶት ይለፍልፍ፡ ኢሳያስ ለኪምዎም ክዓርብ እንተዘይኮይኑ፡ ነዚ እናሻዕ እናተቐጸጸ ዝኸይድ ዘሎ ናይ ሓፋሽ ህዝብና ናይ ለውጢ ማዕበል ግጥም ካብ ተሓታትነት ከድሕኖም ኣይክእልን እዩ።

እቲ ስርዓት ክልተ ግዜ ከዛርቦ ዘገድዶ ዘሎ ካኣ እቲ ንሱ ብዙሕ ዝምካሓላ ንዓመታት ከታልላላን ዝጸንሐን ኤርትራዊ ሃገርነት ብዘጋጥሞ ዘሎ ተቓዋሚታት እታ ናይ ኢትዮ-ኤርትራ ናይ ሰላም ስምምዕ ኣብ ኢዱ እናሓወየት ትኸይድ ምህላዎ ከይኣክል “ሸዮጥቲ ሃገር፡ ተባሂልና ክዳዓት ተባሂልና ነዚ ክንዓጽፎ ኣሎና፡ መንግስቲ ኢትዮጵያ ዶብና ክንሕንጽጽ ኣይከልኣናን፡ መሬትና ክይምለስ ዶብና ክይንሕንጽጽ ወያነ እዩ ከልኪሉና ዘሎ ኢልና ንስልጠጦም” ተባሂሉ ያእዩ ነዚ ደርህ ጸሕቲራ እትረኽቦ ሸጣራ ፈብሪኸም ሕጂ ኣብ እቶ-እቶ ጸሓይ ዓራርቦ ቆርቦቶም ከድሕኑ፡ ዓቕሉ-ጽብታዊ ምዕልባጥ እዮም ዝገብሩ ዘለዉ።

እቲ ዘገርም ግን እቲ ናይ ኣልኣሚንን ኣብርሃ ካሳን መደረ፡ ኣብዚ ናይ ሕጂ ናይ ክልተ-ዓመት ተረኽቦ ናይ ክድዓት ጥራሕ ዘናጸጸር ኣይነበረን። እንታይ ዳኣ ኣብ መስርሕ ብረታዊ ተጋድሎ ህዝብታት ኤርትራ ህዝባዊ ግንባር ኣብ ሕቶ ናጽነት ኤርትራ ወረድ-ደይብ ዘይብል ተሪር ሃገራዊ መርገጽ ከምዝነበሮ እዩ ብሰፊሖ ገሊጸም። ብርግጽ ህዝባዊ ግንባር ኣብ መስርሕ ብረታዊ ተጋድሎ ከም ሓደ ሃገራዊ ውድብ ንናጽነት ኤርትራ ዝቃለስ ዝነበረ ውድብ ዳኣ ይኹን ዳኣምበር ጃንዳዊ ኣማራርሓ ህዝባዊ ግንባር ኣብቶም ዝጸንኩሩ እዋናት ናይ ምውልዋል ባህሪ ኣየርእን ነይሩ ማለት ኣይኮነን፤ ናይ ሃገራዊ ሰራዝነት ባህሪ የርኢ ነይሩ እዩ።

ኣብቲ ግዜቲ ኣባል ፖለቲካዊ ቤት ጽሕፈት ህዝባዊ ግንባር ዝነበረ ተጋዳላይ መስፍን ሓጎስ እቲ ሕጂ ኢሳያስ ኣፈወርቂ ምስ ትምክሕታውያን ኢትዮጵያውያን ዝገብሮ ዘሎ ሃገር ኣሕሊፍካ ናይ ምሃብ ናይ ክድዓት ክስተት ንዕኡ ዘራጉድ ሓበሬታ ዘቐረቦ ጭቡጥ መርተዖ ኮይኑ ካልእ እውን ካብኡ ዝገደደ፡ ኣብቲ ግዜቲ ብናይ ውረድ-ደይብ ዘምባዕባዕነቱ ዘቃልዑ ብምስጢራዊ መንገድን ብወግዕን ዝቐርቡ ነይሮም እዮም። ንግዚኡ ነቶም ብምንጎኻነት ምብራቓዊ ደንበ ኣብቲ ግዜቲ ብደሴ-ሃጸይነት ዝፍለጥ ዝነበረ ይኹን ብቐጥታ ባዕሉ ብውሽጢ-ውሽጢ ዘካይዱ ዝነበሩ ኢትዮጵያውያን ዝምስክርዎ ዘለዉ ገዲፍና፡ እቲ ክልተ ግዜ ኣብ ሜዳ እንክለዉ ሓደ ግዜ ንጉዳይ ኤርትራ ብሰላማዊ መንገዲ ክፍታሕ ኢሉ ንደርግ ናይ ሰላም እማመ ብምቕራብ ዝገበሮ ጸዊዒት፡ እቲ ካልኣይ ካኣ ኣብ ውሽጢ

ስርዓት ደርግን ዕልዋ ዝፈተኑ ላዕለዎት መኮንናት ስርዓት ኢትዮጵያ ህዝባዊ ግንባር ዘቕረብዎ በይናዊ ስጉምቲ ተኹሲ ጠጠው ምባል ውረድ ደይብ ናይ ምውልዋል ባህሪ ቕልጭ ኣቢሊን ዘንጸባርቓ እየን ነይረን። ክልቲኤን ቡብሓዶ ንርኣየን። እቲ ንመጀመርያ ጊዜ ህዝባዊ ግንባር ሓርነት ኤርትራ ዘቕረቦ ናይ ሰላም እማመ፡ ሰለስተ-አማራጺታት ዝሓዘት፡ ናጽነት፡ ፈደረሽን፡ ረጂናል-አውቶኖሚ ዝብል እዩ ነይሩ። ህዝባዊ ግንባር ከምኡ ኢሉ ናይ ሰላም እማመ ምቕራብ ዘይኮነ እቲ ጸገሙ፡ ኣብ ትሕቲ ከመይ ዝአመሰለ ኩነታት ኮይነዩ ከምዚ ዝአመሰለ ናይ ሰላም እማመ ዘቕርብ ዝብል ሕቶ ክላዓልን ኣብ ተግባር እንተ-ዝውዕልከ ንጠቕሚ መንከ ምኹን ዝብልን እዩ።

ኣብቲ ጊዜ እቲ ህዝባዊ ግንባር ኣብ ምክልኻል፡ ፋሺሽታዊ ስርዓት ደርግ ከአ ብግዝያዊ ዓወት ሰኪሩ ብተኸታታሊ ኣብ ምጥቓዕ ኮይነ፡ ህዝባዊ ግንባር ካብ ብዙሕ ከባቢታት ኤርትራ ዝሰሓበሉ ብዘይካ ኣብ ውሱናት ቦታታት ንኡሳን ኣሃዱታት ዝገደፈሉ ኮይኑ እቲ ዝበዝሕ ሰራዊት ግን ኣብ ሳሕል “ደጀን ዝግረደሉ ተኸታተልቲ ወረራታት ኣብ ምፍሻል ዝረባረቡሉ ግዝያት እዩ ነይሩ። ኣብ ኩሉ መዳያት ኣብ ድኹም ናይ ምክልኻል ቦታ ኮይንካ እተቕርቦ ናይ ሰላም እማመ፡ ኣብ ሓያል ናይ ሚዛን ሓይሊ ቦታ ኮይንካ እተቕርቦ ናይ ሰላም ጸዋዒትን ተጽዕንኡን ጽልውኡን በበይኑ እዩ።

ዝበዝሐ ሓይሊ ጸላኢ ዝሰፍሐ ቦታታት ኤርትራ ተቓጻጺርሉ ኣብ ዝነበረሉ ሁመት፡ እቲ ናይ ሰላም እማመ ብዝያዓ ጸላኢ ተጽዕኖታቱ ከዕርፈሉ ዕድል ዝህብ ዳኡምበር፡ ነቲ ህዝቢ ኤርትራ ናጽነት ኤርትራ ከረጋግጽ ዝቃለሰሉ ዝነበረ ዕድሉ ከስፋሓሉ ዝኸእል ኣይነበረን። ደርግ ካኣ ሓይሊ ሚዛኑ፡ ኣብ ኩሉ መዳያት ኣብ ልዑል ቦታ ስለ ዝነበረ ንሰውራ ኤርትራ ሓንሳብን ንሓዋናን ፈጸመ ክድምስሶ እዩ ዝብል እምነት ሓዘ። ነዚ ናይ ህዝባዊ ግንባር ናይ ሰላም እማመ ክንዲፍረ-አድራ ዝኸውን እውን ክበደት ኣይሃቦን። ደርግ ነዚ ድኹም እማመ ናይ ህዝባዊ ግንባር ክጥቀመሉ ዝኸእል ዕድል ብዙሕዮ ነይሩ። ስለዝኾነ ኻኣ እዩ ጃንዳዊ መሪሕነት ህዝባዊ ግንባር ነዚ እማመ እዚ ኣብ ዝተወጠረሉ ናይ ምክልኻል ኩነታት ምቕራብ ጥዕና ዝነበሮዮ ኢልካ ክትድምድም ኣየኸእለካንዮ ጥራሕ ዘይኮነስ፡ ናይ ሃገራዊ ሰራዝነት ኣንፈት፡ ናይ ዘምባሳባሳ ባህርያቱ ዘራጉድ ዳኡምበር ኣብ ናጽነት ኤርትራ ዝነበሮ ተሪር መረገጽ ዘንጸባርቕ ኣይነበረን።

እዚ ናይ ሰላም እማመ እዚ ህዝባዊ ግንባር ብኩሉ መዳዩ ኣብ ሓያል ቦታ እንኮላይ ብኣህጉራዊ ደረጃውን ተጽዕኖ ክፈጥር ኣብ ዝኸእለሉ ቁመና ኮይኑ እንተ-ዘቕርቦ ነይሩ መምሓረረሉ ነይሩ። ተገላባጢ ባህሪ ጃንዳዊ መሪሕነት ህዝባዊ ግንባር ግን፡ ኣብ መስርሕ ብረታዊ ተጋድሎ፡ በቲ ዘቕረቦ ናይ ሰላም እማመ እዚ ጥራሕ ጠጠው ዝበለ ኣይነበረን።

ስርዓት ደርግ ኣብ ሓያል ናይ ሓይሊ ሚዛን ኣብ ዝነበረሉ ወቕቲ፡ ገለ ላዕለዎት መኮንናት ደርግ ብፍላይ ካኣ እቲ ኣብ ኤርትራ ነቀጡ ዝነበረ ሓይሊ ሰራዊት ኢትዮጵያ ካብቶም ኣብ ዕልዋ ዝተሳተፉ ሸንኽ ብምንባርም ባህሪ ናይቲ ዕልዋ ዝገብር ዘሎ ሓይሊ ንፍትሓዊ መግዛእታዊ ሕቶ ህዝቢ ኤርትራ እንታይ ፍታሕ ክቕርብዮ ብወግዒ ኣብ ዘይፍለጠሉ ዝነበረ ጊዜ፡ ንግዚኡ ስልጣኑ ኣብ ኢትዮጵያ ከረጋግጽ ኣብ ዝጎየሉ ዝነበረ፡ ንሕቶ ናጽነት ኤርትራ ዝቕበሉ ተቓዋሚቲ ሓይልታት ኢትዮጵያ ብቕረባ ይኹን ብርሑቕ ምስኦም ክላዘቡ ቁሩብነት ኣብ ዘይነበረሉ፡ ህዝባዊ ግንባር በይናዊ ተኹሲ ጠጠው ናይ ምባል ስጉምቲ ምውሳዕ ንጠቕሚ መን እዩ ነይሩ?፡ ከምዚ ዝአመሰለ ብወተሃደራዊ ዕልዋ ኣብ ስልጣን ዝመጽእ ጁንታ /ጉድለ/ ርሑቕ እንተ-ኸደ ካብ ረጂናል አውቶኖሚ ናይ ደርግ ምናልባት ነቲ ዝፈረሰ ፈደረሽን ኣብ ምምላስ ድሕሪ ብዙሕ ውረድ-ደይብ ቅቡል ክገብር ምኻኣ ነይሩ ኢልካ ክግመት ምተኻእለ እምበር፡ ናጽነት ኤርትራ ክቕበል ይኸእል ነይሩዮ ኢልካ ትጽቢት ትገብረሉ ኣይነበረን።

ደርግ ምስ ብሄራውን ደሞክራሲውን ሕቶታት ህዝብታት ኢትዮጵያ ኣልዒሎም ዝቃለሱ ዝነበሩ ደሞክራሲያውያን ሓይልታት ኢትዮጵያ ክላዘቡ ቅሩብ ዘይኮነ ዓላዊ ወታሃደራዊ ሓይሊ፡ ፍትሓዊ ነጻነታዊ ሕቶ ህዝቢ ኤርትራ ክቕበል ስነ-ምግታዊ ኣይኮነን። እዚ ናይ ህዝባዊ ግንባር ናይ ምውልዋል ባህርን ናይ ሃገራዊ ሰራዝነትን ኣንፈት እዚ ብዙሕ ርሑቕ ከይከደ ኤርትራ ሓራ ድሕሪ ምኻና ኣብ ድሮ ምእዋጅ ናጽነት ኤርትራ ውልቀ-መላኽ ስርዓት ህግደፍ ኢሳያስ ኣፈወርቂ “ደብ ኤርትራን ኢትዮጵያን ኣብ ትርጉም ዘይብሉ ደረጃ ክግቢዮ፡ ኮንፈደረሽን ክንቕበል ንኸእል ኢና” ኢሉ ክምድር እንከሎ ካብዚ ዝኸፍአ ልኡላውነት ሃገራዊ ኤርትራ ናይ ምክሓድ ክስተት እንታይ ኣሎ ድዩ?። ባህሪ ህዝባዊ ግንባር ህግደፍ ከምዚ ስለ ዝኾነ ካኣዮ ኣልኣሚን መሓመድ ሰዒድን ኣብርሃ ካሳን ንሉኣላውነት ሃገራዊ ኤርትራ ብሓቂ ዝግበቕ እንተ-ዳኣ ኮይኖም እንታይ ኮይኖም ደኣዮም ኢሳያስ ኣፈወርቂ ብስም ህዝቢ ኤርትራን ስወኣት ሓርነታት ጀጋኑናን ብደሞምን ረሃጸምን ዝተራጋገጸ ናጽነት ኤርትራ ኪሓዱ፡ ካብ ሃገራዊ መስርሕ ሓርነታዊ ቃልሲ ጀሚሩ ክሳብ ሕጂ ኣብ ቃልዕ ወጸኡ ክሳብ ዝምድር፡ ከም ሸንቲ ገመል ንድሕሪት ክምለስ እንከሎ፡ ”ትጋገ ኣሎኻ ሃገራዊ መስመርና ነጽንዕ፡ መምስ ዝመጸ ንፋስ ኣይንሃውትት፡ ኣብ ናይ ኣርባዓታት ናይ መጉብጥቲ ባዕዳዊ መግዛእታዊ ታሪኽ ኣይትምለስና” ኢሎም ብድፍረት እንተ-ዝምልሱሉን ኣብ ሓቂ ጠጠው ኢሎም እንተ-ዝእሰሩን እንተ-ዝሰውኡን ክብሪ ምረኽቡ።

ኮይኑ ግን አካልን አምሳልን ናይቲ ጸረ-ህዝቢ ስርዓት ህግደፍ ስለዝኾነ፡ ከምቲ “ጨጉራፍሲ ባዕላ ወቐዓ ባዕላ ተእዊ” ዝበሃል፡ ንሳቶም እውን ኣብታ እትምሰረት ዓባይ ኢምበራጦራዊት ኢትዮጵያ ንእሽቶ ቦታ ትህልወና ትኸውን ኢያ ኢሎም ሕቡእ አጀንደኣም ከራጋግጹ ንሉኡላዊት ሃገረ-ኤርትራ ባዕሎም መፍረስቲ እንደገና ተመሊሶም ንይምሰል እቲ ውዲቶም ናብ ካልኦት ከሳብብዎ፡ ተሰልቢጦም “ወያነ ልኡላውነትና የፍርስልና ኣሎ” ኢሎም ባዕሎም መእወይቲ ኮይኖም፡ ንልኡላውነት ኤርትራ ዝካላኸሉ ዘለዉ ከምሰሉ ሕጂ ኣብ ኤራቲቪ ቀሪቦም ንብዓት ኣረገጽ እንተነብዑ፡ ኣብዚ ጊዜ እዝስ መንዩ ዝኣምኖም?።

ህዝብታት ኤርትራ እምቢ ንመግዛእቲ ኢሎም፡ ንኣደ ሙሉእ ክፍለ ዘመን ዝተቐለሰ፡ ኣብ ሕቶ ልኡላውነቶም ውረድ ደይብ ዝብሉ ህዝብታት ኣይኮኑን። እዚ ነዊሕ ናይ ቃልሲ ታሪኽም እዚ ሕርሕራይ ገይሩ፡ ንሃገራዊ መንነቶምን ክብሮምን ብጅግንነት ንናጽነት ክቃለሱ ከም ሕብረተ-ሰብ ዝተሃንጽሉን ኣድነቶም የዕቁቦም ዝተበጀውሉን፡ ምዃኑ ፈታውን ጸላእን ዝፈልጦ ሓቂዩ። ህዝብታት ኤርትራ ነዚ ሰፍ ዘይብል ከቢድ መስዋእቲ ዝኸፈልሉ ክቡር ዕላማ እዚ ዝሸርሸር ብውሸጢ ይኹን በደገ ንዝመጸም ተጸብኦታት ኣቢሮም እናመከቱ ብዓወት ከም ዝዘልቁ፡ ኢሳያስን መጋባሪያታቱ ዝኾኑ ቦዓል ኣልኣሚን መሓመድ ስዒድን ኣብርሃ ካሳን መሰልቶምን ብዝገብርዎ ድራማታትን ኣላሽነትን ንድሕሪት ከም ዘይዕጸፉ ብኣጋጣሚ ባሕቲ መስከረም ሽግ ናይ ኣርነት ዝተወላዓትላ ክብርቲ ዕለት እዚኣ ደገምና ከነረጋግጸሎም ንፈቱ።

ምድኻም ተፈጥራዊ ትሕዝቶ መሬትን፡ ናይ ህግደፍ ግዙይ ናይ መሬት ፖሊሲን፡

ዘውርድዎ ዘለዉ ኣደጋታት ክውገድ ዝካኣል፡ ስርዓት ህግደፍ ብምውጋድ ጥራሕ እዩ።

ኣብ ኤርትራ ኣብዚ ዝሓለፈ ክረምቲ፡ ምስ ምሕያል ክራማት ብዝተተሓሓዘ ምክንያት፡ ብኣይሊ ማይን ንፋስን፡ ነዊሕ ዓመታት ዘቐጽሩ ብዙሓት ዓባይቲ ኣግራባት ክወድቁ፡ ብዙሓት ኣባይትን ኣብያተ-ትምህርትን ናሕሶም ክቕንጠጥን ክፈርሱን፡ ብዙሓት ናይ ገጠር /ናይ ሓመድን ጸጸርን/ መንገድታት ክብሕጉን ክበላሸዉን፡ ብዙሓት ግራውትን ዘራእትን ኣትክልትን ብኣይሊ ኣያል ውሕጅ ክበላሸዉን ብድበት ካብ ጠቕሚ ወጻኢ ክኾኑን፡ ዝተፈላለዩ ዛታትን ዓግማት ናይ ግራውቲ ክፈርሱን ክበላሸዉን፡ ብዙሓት እንስሳታት ብኣደጋ በርቂ ክሞታን፡ ብኣፈሸኡ ህዝቢ ብኣጋታት ናይ ክራማት ክሸገርን ክሳቕን እናረኣናሉ ዝመጸእና ኣጸጋሚ ክረምቲ እዩ ነይሩ ክበሃል ዝካኣል እዩ።

መንግስቲ ህግደፍ ነም ብባህርያት ናይ ክረምቲ ተሰንዮም ዝተኸሰቱ ኣኸሰርቲ ባህርያዊ ኣደጋታት እዚኦቶም ኣመልኪቱ፡ እቲ ዝወረደ ዝተፈላለዩ ክሳራታት ጉድለታቱ ኣቢኡ ምሉእ ብምሉእ ንተፈጥሮ ብዝወቐስ መልክዕን ቃናን፡ ኣብ መራኸቢ ብዙሓት ማዕከናቱ እናገለጸን እናኣቃለሐን እዩ መጸኡ። እዚ ተፈጥራዊ ኣደጋታት ዚ ኩሉ ንተፈጥሮ ምስካም ጥራሕ ዲዩ ዝካኣልን ዝግባእን? ኣደግኡ ንክውሑድን ክቃለልን ዝካኣል ተኸእሎ ኣይነበረን ዲዩ? ዝብል ኣገዳሲ ሕቶ ኣልዒልና ምስ እንርኢ ግን፡ እቲ ናይ ኣደጋ ክስተት መበገሲኡ ተፈጥራዊ'ዩ እንተኾነ፡ ኣደግኡ ብዝለዓለ ደረጃ ክጎድለሉን ክሳርኡ ክውሕድን ዘኸእል ዕድላት ግን ነይሩን ኣሎን እዩ።

እዚ ካኣ ተፈጥሮ ከስዕቦ ንዝኸእል ኣደጋታትን ጸገማትን ከቃልሉ ዝኸእሉ ማለት፡ ናይ ኣየር ኩነታት ለውጢ ኣብ ልዕሊ መሬት ከስዕቦ ዝኸእል ዝተፈላለዩ ተፈጥራዊ ኣደጋታት ንምግታእን ንምዕቃብን ዝኸእሉ ኣብ ምልማዕን ምክንኻንን፡ ዝሕግዙ ኣገደስቲ ስራሓት ቀጻልነት ብዘለዎ ኣገባብ ብምስራሕ ናይ መሬት ጠልን ልሙዕነትን ካብ ምዕቃብ ዝሓለፈ ተፈጥሮ ኣብ ምክንኻን ዘተኮሩ ስራሓት ብምክያድ፡ ዝተፈላለዩ ተፈጥራዊ ኣደጋታት ምንካይን ካብ ኣደግኡ ምድሓንን ይካኣል እዩ።

ኣብ ኤርትራ ግን ብሰንኪ ኣረሚናዊ ስርዓት ህግደፍ ንሰብኣውን ደሞክራሲያውን መሰላት ዘኸብሩን ዘውሕሱን ፖለቲካዊ ስርዓትን እስትራቴጂን ዘይምህላዎም፡ ንቁጠባዊ ልምዓትን ነጻ ተሳትፎን ተጠቃምነትን ናይ ህዝብን ቁጠባዊ ዕብዩት ናይ ሃገርን ንምርግጋጽ ዓሊምም ዝተቐርጹ ናይ ልምዓት እስትራቴጂታት ስለ ዘዩለዉ፡ ናይ ተፈጥሮ ኣደጋታት ንምንካይ ዝኸእል፡ መሬት ናይ ምክንኻንን ምዕቃብን፡ ናይ ኣየር ብከላ ምክልኻልን ዝምልከቱ ናይ ድሕነትን ምልማዕን ዝኸእሉ ናይ ልምዓት ሕንጻዓትን መደባትን ካብ መሰረቶም ዝበኹሩ እዮም።

ኣብ ሃገርና ናይ መሬት ትሕዝቶ ካብ ጊዜ ባዕዳዊ መግዛእቲ ጀሚሩ ኣብ ዝነበረ ጊዜ ይኹን፡ ናይ ህግደፍ ዘቤታዊ መግዛእቲ ኣብ ዘሎ ምሉእ መስርሕ፡ ተፈጥሮ ኣብ ምክንኻንን ምልማዕን ምግራብን ምዕቃብ ማይን ሓመድን ካልኦት ሜላታትን ዝኣመሰሉ ክስርሑ ዝነበሮም መሰረታውያን ናይ ባህሪ ምክንኻን ስራሓት ብዝለዓለ ደረጃ ዝበኹሩን ዘይተሰርሓሎምን ስለ ዝኾኑ፡ መሬት ሃገርና ተሓራሲ ይኹን ዘይተሓራሲ ልዕሊ ጽፍሕን ክርሰ-ምድርን ልምዓቱ ቀሰ-

ብቐስ እናተመናመነ ስለ ዝመጸን ይቐጽል ስለ ዘሎን፡ እዚ ኣብዚ ናይ ሎሚ ዓመት ክራማት ይኹን ቅድሚኡ ዝነበረ ናይ ክራማት ወቕቲ እናተኸሰተ ዝመጸን ዝቐጽል ዘሎን ክረምቲ ተሰንዮ ዝርእ ዘሎ ተፎጥራዊ ሓደጋታት ክኸሰትን ዕንወት ከሰብን ባህርያዊ ጉዳይ እዩ። ኣብ ሃገርና ምስ ናይ ሎሚ ዓመት ክራማት ተታሓሒዞ ዝተኸሰተ ዝተፈላለዩ ሓደጋታት ምበአር፡ ከምቲ መንግስቲ ህግደፍ ምስ ምሕያል ክረምቲ ጥራሕ ብምትሕሓዝ ክገልጸን ክኸወለሉን ዝፍትን ዘሎ ግጉይ መግለጺ ዘይኮነ፡ እቲ ሓደጋታት ዝያዳ ክበዝሕን ከበድቲ ሓደጋታት ከሰብን ዝኸውን ዘሎ፡ ኣብ ልዕሊ መሬት ክካየድ ዝግበእ ዝነበሮ ተፎጥሮ ሃብቲ ናይ ምዕቃብን ምክንኻንን መሰረታዊ ስራሓት ክሰራሕ ብዘይምኽኣሉን ምብጻሩን ዝኸሰተ ዘሎ ሓደጋታት ምዃኑ ብቐሊሉ ምርዳእ ዝካኣል እዩ።

ብንጹር ኣገላልጺ ኣብ መሬትና ግቡእ ክንክንን ዕቀባ ማይን ሓመድን ግረባን እናበኸረን እናተዳኸመን ስለ ዝመጸን ይቐጽል ስለ ዘሎን፡ ምድኻም ተፎጥራዊ ትሕዝቶ ናይ መሬት ብዝለዓለ ደረጃ ክፍጠር ዝድርኽ ወድዓዊ ኩነታት ህልውን ቀጻልን ብምዃኑ እዩ ኢልካ ምግላጽ ቅኑዕ እዩ። ናይ መሬት ላዕለዎይ ጽፍሕን ውሽጣዊ ክፍልን ክለምዕን ክድልድልን ዘኸእል ስራሓት ብዝተፈላለዩ ኣገባብ ማለት፡ ብምግራብ፡ ማይን ሓመድን ምዕቃብን ምልማዕን ወዘተ ዝኣመሰሉ ኣገደስቲ ስራሕቲ ብቀጻሊ ክካየድ እንተዝካኣል ነይሩ፡ መሬት ብምልማዕ ኣቢልና ክንረኽቦ እንኸእል ዝተፈላለዩ ጠቐምታት ብምርካብ ካብ ጥሜትን ዓጸቦን ሞትን ምድሓን ሓሊፍና፡ ተፎጥሮ ከስዕቦም ዝኸእሉ ዝተፈላለዩ ሓደጋታት ፈጸምካ ምውጋድ ይኹን ምክልኻል ዘይካኣል እኳ እንተኾነ፡ ብዝለዓለ ደረጃ ምክልኻልን ክሳራታቱ ምንካይን ግን ምተኻእለ ነይሩ እዩ።

ይኹንምበር ገባቲ ስርዓት ህግደፍ ዝኸተሎ ዘሎ ኩሉ-መዳያዊ ኣንፈት ግን ህዝብታትና ሰብኣውን ደሞክራሲያውን መሰሎም ጨቢጦም ካብ ተፎጥራዊ ሓደጋታት ክድሕን ዝኸእል፡ ተፎጥሮ ናይ ምክንኻንን ምዕቃብን፡ መሬት እናተኸናኸኑን ዕቀባ ማይን ሓመድን ብዝለዓለ ደረጃን ብቐጻልን እናኣካየዱ፡ ካብ መሬትን ተፎጥሮን ክረኽቡም ዝኸእሉ ዝተፈላለዩ ጸጋታትን ጠቐምታትን ክረኽቡ ምግባር ዘይኮነስ፡ ብኣንጻሩ ተፎጥሮ ብዘብርስን ፍርያቱ ብዘስእንን፡ መሬት ትሕዝትኡ እናኣረገን እናተመናመነን እናሃለው፡ ምክንኻን ብዝበኸሮ ኣገባብ ንግዚኡ ምጥቃምን ፍርያት መሬት እናንቆልቆለ ክኸይድን ህዝብታትና ናብ ጥሜትን ዓጸቦን ሞትን ምፍንቓልን ስደትን ክሳጥሉ ዝገብር ሓላፍነት ዝጎደሎም ኣዕነውቲ ፖለቲካውን ምምሕዳራውን ስራሓት እዩ ከካይድ ዝጸንሖን ዘሎን።

ኣረሚናዊ ስርዓት ህግደፍ ኣብዚ ከይተደረተ፡ ኩሉ ተፎጥራዊ ሃብቲ ይኹን መሬት ናይ ምምሕዳርን ብላዕላዎይነት ምጥቃምን፡ ብቐዳምነት ንዕኡን ንዕኡን ጥራሕ ከም ዝምልከት ገቢሩ ብምውሳድ፡ ኣብ ልዕሊ ተፎጥሮ፡ ናይ ኣየር ለውጢ ኩነታትን መሬትን ናይ ምክልኻልን ምክንኻንን ከም ኣገደስቲ ስራሓት ወሲዱ ኣብ ክንዲ ምስራሕ፡ ብኣንጻሩ ንኩሉ ተፎጥራውን መሬታውን ገቢቱ ተፎጥራዊ ሃብቲ ክዳኸምን እናተመናመነ ፍርያታዊ ኣበርክትኡ ብልዑል ክጎድልን፡ ዝተፈላለዩ ባህርያዊ ሓደጋታት ብራኽኦም ክውስኸን ዝገብር ሓላፍነት ዝጎደሎም ስራሓት እናፈጸመ ህዝብን ሃገርን ክደኸዩን ብዝተፈላለዩ ጸገማት ክሳቐዩን ዝገብር ዘሎ ስለ ዝኾነ፡ እዞም ኣብዚ ናይ ሎሚ ዓመት ክራማት ይኹኑ ቅድሚኡ ዝኸሰቱ ዝነበሩ ሓደጋታት ብዝለዓለ ደረጃኦም ክኸሰቱን ዝተፈላለዩ ዓባይቲ ጉድኣታት ከውርዱን ኣብ ምግባር ስርዓት ህግደፍ ብተግባር ቀጻሊ ኣሉታዊ ተራ ዝጸወት ዘሎ ገባቲ መንግስቲዮ።

ወዲ-ሰብ ዝተፈላለዩ ተፎጥራዊ ሓደጋታት ክሳብ ዘለናዮ ዘመን መሊኡ ክቋጸሎምን ክግባዩምን ዘኸእል ዓቕምን ክእለትን ዘይብሉ ይኹንምበር፡ ብዘለዎ ዓቕምን ክእለትን ብመጠኑ ክከላኸሎምን ሓደገኦም ክንክዮምን ይኸእልን ንተፎጥሮ ናብ ልምዓት እናቐየረ ሂወቱ ብዝምድናዊ ኣገላልጺ ብሓውሲ ዘተኣማምን ኩነታት ክመርሕ ይኸእል እዩ። ናይዚ ጭቡጥ ኣብነት ክኾነና ዝኸእል ድማ፡ ብሳይንስን ቴክኖሎጂን ዝማዕበሉ ሕብረተ-ሰባት ብዘጥረይዎ ፍልጠትን ዓቕምን እናተሓገዙ ኣብ ጎደና ልምዓትን ምዕባላን ኣብ ምምራሽ ዝርከቡ ምጥቃስ ይካኣል እዩ።

እዚ ከም ሓፈሻዊ ኣብነት ዝጥቀስ ኮይኑ፡ ተፎጥራዊ ሓደጋታትን ጸገማትን እናተኸላኸልካ ናይ ደቂ ሰባት ተጠቓምነትን ውሕስነትን ብዘተኣማምን ምርግጋጽ ዝካኣል ግን፡ ሳይንሳዊ ፍልጠትን ዓቕምን ብምጥራይ /ብምውናን/ ተፎጥሮ ናይ ምክልኻል ዝግበር መኸተ ጥራሕ ግን ናይ ደቂ-ሰባት ውሕስ ፍትሓዊ ልምዓትን ተጠቓምነትን ዘረጋግጽ ኣይኮነን። እንታይ ዳኣ፡ ነቲ ዝጥረ ሳይንሳዊ ፍልጠትን ዓቕምን ናብ ፍትሓውን ማዕርነታውን ተጠቓምነት ንክውዕል ዝውስንን ዘማእዘንን ናይ መንግስቲ ፖለቲካዊ ባህርን ዕላማን ወገንነትን ብኣታሓሳስባን ተግባርን ዘሰላሰል፡ ንናይ ህዝብን ሃገርን ልምዓትን ፍትሓዊ ተጠቓምነትን ዝሰርሕ ህዝባዊ ደሞክራሲያዊ ስርዓት ክውደብን ብህዝብታት ክውነንን ምስ ዝካኣል ጥራሕ እዩ። ካብዚ ወጻኢ ኩሉ ተፎጥራዊ ሓደጋታት ንምንካይ ዝግበር ቃልስን መሬት ናይ ምልማዕ ስራሕትን ማዕርነታዊ ተሳትፎን ተጠቓምነትን ናይ ህዝብታት ብምልኣት ዘረጋግጽን ዘውሕስን ስርዓተ-ፍትሒ ከንግስ ዝኸእል ኣይኮነን።

አብ ሃገርና ዝርአዩ ዘለዉ ባህርያዊ ክረምታዊ ሓደጋታት ብከመይ ንምክትን ሓደጋታቶም ንምንካይ ንክክልን፡ ነዚ ናይ ህዝብን ሃገርን ሽግራት አብ ምውጋድ /ምቅላል/ ዝክክል መንግስቲ ብከመይ ምውናን ይካኣልን ብኣትኩሮ ክንሓሰብ እንከለና፡ ቀዳምነት ዝረአየና፡ ዓንቃፍን ኣሉታውን ተራ ገባቲ ስርዓት ህግደፍ እዩ። ከመይሲ ጉጅለ ህግደፍ ተፎጥራዊ ሃብቲ ዝከናዥንን ዝዕቅብን እስትራቴጂ ዝወነ መንግስቲ ስለ ዘይኮነ ጥራሕ ዘይኮነስ፡ ተራ ናይ ልምዓት እስትራቴጂውን እንተኾነ ዘይወነን ልምዓት ክህሉ ዘይኣምንን ዘይቅበልን፡ አብ ክንድኡ ኩሉ ተፎጥራዊ ሃብቲ ክሳዕ አብ ስልጣን ዘለዉሉ ግዜ ናቱን ንዕኡ ብብሕቲ ዝምልከትን ገይሩ ዝርእን ናይ ህዝብታትና ተራ አብ ልምዓትን ተጠቓምነትን ብምእጋድ ንብሕቱ ገቢቱ ዝጥቀም ብምጅኑ፤ ህዝብታትና ሞላ ቦቲ ዝተለምደን ባህላውን ኣገባብ ተጠቒሞም ተፎጥራዊ ሓደጋታት አብ ምምካትን መሬት ንምልማዕ ክገብርዎ ንዝክክሉ ተክክሎታት ዝሕግዝ ናይ ልምዓት ስትራቴጂ ዮብሉን ጥራሕ ዘይኮነስ፡ ነቲ ዝርካቡ ዓያዪ ጉልበት-ዕዮ ናይ ህዝብታትና ናብ ልምዓት ከይዋፈርን ሂወቱ ብግብእ ክይመርሕንዎን ዓጊቱ ዝሓዘ እዩ።

ብምጅኑ ድማ አብ ግዱድ ዕስክርናን፡ መደናገሪ ናይ ልምዓት ወፍርን ጀሆ ብምሓዝ አብ ጉጅላዊ መንግስታዊ ጠቕሚ ክገልግል ብምግባር፤ ስእነትን ድክነትን፡ ሕግምን ሞትን፡ ምፍንቓልን ስደትን ከም ዝሰፍን ብምግባር፡ጉዳይ ልምዓትን ተፎጥሮ ምክንኻንን፡ ሓደጋታት ንምንካይን ዝሕግዙ ዕማማት መሊኦም ክበኹሩ ብምግባር መንግስታዊ ሂወቱ ክመርሕ ዝወሰነ ሓላፍነት ዘይስመዖ ጸረ-ህዝብን ጸረ-ደሞክራሲን ዝኾነ ገባቲ መንግስቲ ስለ ዝኾነ፡ ተፎጥራዊ ሓደጋታት አብ ምንካይን፡ አብ ኣጠቓላሊ ልምዓት ክዋፈርን ትጽቢት ዝግበረሉ ኣይኮነን። ስለ ዘይኮነ ድማ አብ ሃገርና ክረምቲ መጻ ዝተፈላለዩ ሓደጋታት እንተተኸሰቱን ክሳራታት እንተኣስዓቡን ዘገርም ነገር ኣይኮነን። ምክንያቱ አብ ወሰናስን ሩባታትን ጸዳፍ ቦታታትን ዝርከብ ግራውቲ መከላኸሊ ውሕጅ እንተዘይተዳልዩሎም አብ ግዜ ክረምቲ ካብ ዕለታት ሓደ ግዜ ብሓያል ውሕጅ ምጉድኡ ኣይተርፍን እዩ።

አብ ሃገርና ዝረኣ ዘሎ ድማ እዚ ተርእዮዚ እዩ። ስለዚ ህዝብታትና ካብ ጠንቂ ናይ ኣየር ብከላን ተፎጥሮ ምዝባዕን ምድኻም ተፎጥራዊ ትሕዝቶ መሬትን፡ ናይ መንግስቲ ህግደፍ ግጉይን ኣዕናውን ፖሊስን ሳዕቤናም ዝኾኑ ዝተፈላለዩ ሓደጋታትን ሓሳራ-መከራታትን፡ ምስጣሕ ተገላጊሎም ሰብኣውን ደሞክራሲያውን መሰሎም ጨቢጦም፡ ተዛማዲ ቅሱን ሂወት ረኺቦም ሃገርም እናልምዑን እናተጠቐሙን፡ ዝተማለኹን ውሑስን ነጻነትን ልዑላውነትን ወኒኖም አብ መስርሕ ምዕባል ክምርሹ ንክይበቑ፡ ሓደ መሰረታዊ ዕንቅፋት ዝኾናም ኣካል /ህግደፍ/ ንሓንሳብን ንሓዋሩን ከነወግድ እዩ ትጽቢት ዝግበረልና ዘሎ።

እዚ ማለት ካኣ፡ ተፎጥራዊ ሓደጋታት ናይ ምክልኻል ፍልጠትን ዓቕምን ንክይፍጠርን፡ ተፎጥሮ እናተኸላኸልናን እናተኸናኸንናን ክንረኽቦ ዘለና ጸጋታት ንክይንጥቀም ዝግግት፤ ከምኡውን “መሬት ናይ መንግስቲ ዋንነት እዩ” ብምባል ዝሰፍሐን ዝለምዐን መሬት ገቢቱ ህዝብታትና እናድከዩ ንውልቁ ዝጥቀም ዘሎ፤ ሰፊሕ ዓያዪ ጉልበት ሕብረተ-ሰብና /መንእሰያትና/ ናብ ግዱድን ኣዕናውን መዓላታት እናኣዋፈረ ጉጅላዊ ረበረሓታቱ ንምክሰባትን ዕደመ ስልጣን ንምንዋሕ ዝጽዕር ዘሎ፤ ኩሉ-መዳያዊ መሰል ናይ ህዝብታትና ካብ ምዕፋን ሓሊፉ፡ ንህዝባውን ሃገራውን ልዑላውነትና ናብ ሓደጋ ብምስጣሕ ምስ መወልቱን ደቀ-መዛምርቱን ብምውዳይ እናተዋገዩ አብ ናይ ክድዓት ፖለቲካዊ ፈረስ ተወጢሑ ዝምርሽ ዘሎ ኣረሚናዊ ስርዓት ህግደፍ እዩ እቲ ናይ ኩሉ ጸገማትና ጠንቅን ተሓታትን ዝኾነ ኣካል እዩ ዳግም ብዘይምለስ ኣገባብ ክውገድ ዘለዎ።

ምስ ምውጋድ እዚ ገባቲ ስርዓትዚ ተዛማዲ ክረኣ ዘለዎ መሰረታዊ ፖለቲካዊ ጉዳይ እንተሃለወ ካኣ፡ ተፎጥሮ ዘስዕበልና ዘሎ ኩሉ-መዳያዊ ሓደጋታትን፡ ብጉጅለ ህግደፍ አብ ልዕሊ ህዝብታትና ዝወርድ ዘሎ ኩሉ መዳያዊ ጭቆናን ጸገማትን፡ ናይ ሃገርና ምግህስ ልኡላውነት ምስ ምልጋስ ህግደፍ መሊኡ ይልወጥን ይውገድን ማለት ከም ዘይኮነ ከነስተውዕ ኣገዳሲ እዩ ዝኾነውን። ምክንያቱ አብ ስልጣን ዘሎ ሓይሊ ብምውጋድ ብባህርን ዕላማን ካብኡ ዘይፍለ ብስም “ናይ መንግስቲ ለውጢ” ስልጣን ምስ ዝሕዝ ዝተፈላለዩ ኣብለጭለጭቲ ቃላትን ምስምሳትን ብምጥቃም ብመንገዲ ፖለቲካዊ ጽገና ኣቢሉ ቀስ ብቐስ መንግስታዊ መሓውራቱ ብምጥንኻር፡ ነቲ ዘሎ ኩሉ-መዳያዊ ጸገማትን ወጽዓታትን ከም ዘሎዎ ክቕጽሎ ስለ ዝክክል መሰረታዊ ለውጢ ክነረጋገጽ ዝካኣል ኣይኮነን።

ስለ ዝኾነ ህዝብናን ሃገርናን ካብ ውድቀትን ምብትታንን ኣድሒንና፡ ተፈጥሮ ዘስዕቦ ዘሎ ሓደጋታትን፡ ስርዓት ህግደፍ ዘውርደልና ዘሎ ግህሰት ሰብኣውን ደሞክራሲያውን መሰላትን ኣድልዎን፡ ኩሉ-መዳያዊ ጸገማትን ድክነትን ድሕረትን ወዘተ ተገላጊልና፡ አብ ጎደና ልምዓትን ምዕባልን ክንምርሽ ክንበቅዕ እንተዳኣኮይና፡ አብ ህሉዋት ጸገማትና ምፍታሕ ጥራሕ ከይተወሰንና መሰረታውያን ወጽዓታትናን ጸገማትናን መሊኦም ክፍትሑ ዝክክሉ ህዝባዊ ደሞክራሲያዊ ዕላማታት ሰውራና ኣደልዲልና ብእንገብር ንቕጽ ህዝባዊ ቃልሲ ምጅኑ ተገንዚብና ብጸንጎትን ተወፋነትን ኢና ክንቃለስ ዘለና።

ጊዜ ንዘይህብ ጊዜ ኣይንሃብ።

ኩሉ ደቂ-ሰባት ዝገብርዎ ንጥፊታት ብሕግን ብወግዕን ተቐሪጹን ተሰሪዑን ይቀመጥ ኣይቀመጥ ግን ብጊዜ ተለኪዑዮ ዝፍጸም። ጊዜ ብግቡእ እንተተጠቐምካሉ ፍልጠትን እንጀራን የጎናጽፍ፡ ካብ ሰብ ዝሰርሖ ጭቆናን ምዝመዛን ኣናጊፉ፡ ፖለቲካዊ ሓርነት ዘጨብጥዮ። ግቡእ ኣጠቓቕማ ጊዜ ከም ባህሊ እንተተታሓዙ ኩሉ ተግብሮ ስራሓት ብፕሮግራም ዝተቐርጹ፡ ገዛእ ርእሰኻ ድማ ብዲስፕሊን ዝተሃነጸካ ክትከውን ኣወንታዊ ድርጅቲ ዝገብር ብኣድ ዘይድህሰሰ ሃብቲዮ። ብግቡእ እንተዘይተጠቐምካሉ ግን ውጽኢቱ ኣሉታዊዮ። ተጠቐመለይ ኣሉ ዘይሓትት፡ ደው ኣሉ ዘይጽብ፡ ተጣጊስካ ዳግም ዘይትረኽቦ፡ ዓጽሚ ኣሪጉ ኣተሓሳስባ ዘርባዕዕ ምስ ጀመረ ብጣዕሳ እናተቐንዘኻ ትፋንዎ ዝሓረረ ዕድልዮ ዝኸውን። ከምቲ “ጊዜ እንከለካ ጊዜ ኣይትጸበ” ዝተባህለ፡ ብስንፍና ብዘይቁም-ነገር ዝገኸነ ጊዜ ዕዳኡ ካብ ዝቐጸር ገንዘባውን ነገራውን ክሳራን ዝኸበደዮ።

ጊዜ ኣብ ከምዚ ንሕና ኤርትራውያን ንርከበሉ ዓሚቕ ድሕረትን ድኸነትን፣ ንሓልፎ ዘለና ቅልጡፍ ለውጢ ዝጠልብ ሰብ ኣምጸኦ ፖለቲካዊ ዓፈናን ምዝመዛን ብግቡእ ክጥቀሙሉ ዘይምኽኣል ሳዕቤኑ ቀሊል ኣይኮነን። ኣብ ዝሓጸረ ጊዜ ክውገድ ዝነበሮ ጸላኢ ኣጣጢሑ ከሳፍሕ፡ ናይ ዓፈናን ጭፍጨፋን ትካላት ወዲቡ፡ ብዘይሰግኣት ተኣማሚኑ ኣብ ኮረሻ ስልጣን ክቐጽል ዕድል ይረክብ።

ካብ ጸረ-ህዝቢ መንግስታዊ ጉጅለ ተገላጊሉ፡ ህዝባዊ ሰላም፣ ህዝባዊ ደሞክራሲያዊ ምሕደራ፣ ልዕልና ግዝኣተ ሕጊ፣ ህዝባዊ ልምዓት ረኽቡ ብዘይሰግኣት እፎይ ኣሉ ተኣማሚኑ ዝነበረሉ ስርዓተ-ፖለቲካዊ ምሕደራ ዝጸበ ዝነበረ ግፋዕ ህዝቢ፡ ብፍረ ዘይብሉ ትጽቢት ይርብርብ። ኣብ መንጎ ኣብ ርእሲኡ ዘሎ ፈራሕ ጨካን ፋሽሽታዊ ቡትርን ኣብ ቅድሚኡ ዘሎ ብግቡእ ዘይተወሃሃደን ዘይተዋደደን ናብ ሓያል ወቓዒ ሓይሊ ዘይተሰጋገረ ፖለቲካዊ ሓይልታትን ንቕድሚት ኣብ ክንዲ ዝምርኽቡ፡ ንድሕሪት ተመሊሱ ናይ ሕሉፍ ታሪኽ ምሩኽ ይኸውን። ታሪኽ ካብ መወከስን ዛንታን ሓሊፉ ዕለታዊ መዛረቢ ዛዕባ እንተኾይኑ ከኣ ናይ ኣተሓሳስባ ልምዕት የኸትል።

ጉጅለ ህግደፍ መሰረታዊ ሰብኣውን ደሞክራሲያውን መሰል ዜጋታትን ህዝብታትን ዝግህስ ፈራሕ ጨካን ፍጹም መላኺ ሓደ ሰባዊ ስርዓት ምጅኑ፤ ብዝተወሃሃደ ኩሉ-መዳያዊ ህዝባዊ ቃልሲ ድማ ምስ ኩሉ ናይ ዓፈናን ጭፍጨፋን ትካላቱ ክውገድ ከም ዘለዎ፡ ብብዙሓት ኣብ ደምበ ደለይቲ ደሞክራሲያዊ ለውጢ ዝርከቡ ሓይልታት ሓባራዊ ርድኢትን ድልውነትን እናረኸበ ከም ዝመጽእ ይፍለጥ። እቲ ብሓሳብ ደረጃ ዝተበጸሐ ሓባራዊ ንባብን ድልውነትን ናብ ባይታ ወሪዱ፡ ዝተበታተነ ዓቕሚታቱ ኣላፊኑ፡ ጊዜኡ ብግቡእ ተጠቐሙ ክዋሳእ ግን ኣይተራእየን። ጸላኢ ምጅኑን ብዝተወሃሃደ ቃልሲ ድማ ክውገድ ከም ዘለዎን ሓባራዊ ንባብ እንተተፈጠሩ ደኣ፡ ነቲ ሓሳብ ናብ ተግባር ከይትርጎም እንታይ ይእግሞ ዝብል ሕቶ ክመጽእ ባህሪያዊዮ። ናይዚ መልሲ ካኣ ሓደ ካብ ጸገሙ ተሃላላኽን ባህርን ብፕሮግራምን ጊዜን ዘይቅየድ ባህሊ ስራሕንዮ።

ብርግጽ ቅድሚ 2001 ዝነበረ መድረኻት ንተቃዋምቲ ፖለቲካዊ ውድባት ኤርትራ ከቢድ ወቕቲዮ ነይሩ። ምስ ህዝብና ንራኸበሉ፡ ፖለቲካዊ ኣረኣጊያና ነረደኣሉ፡ ነንቀሓሉ፡ ንውድብሉን ደረጃ ብደረጃ፡ ኣብ ልዕሊ ዘበታዊ ጸላኢ ዘሕምም ስምብራት ዝፈጥር፡ ፖለቲካዊ፡ ወተሃደራውን ዲፕሎማሲያውን ውቅዒት ከነዕርፈሉ ንኸእል ዕድላት ጸቢብዮ ነይሩ። ደረጃ ብደረጃ ዓወት ኣብ ርእሲ ዓወት እናመዘገብና ብናህሪ ንቕድሚት ንግስግሰሉ ዘይኮነ፡ ከም ውድባት ከይንጠፍእ ህልውናና ዓቂብና ካብ ናብ ንሰጋገረሉ ኣዝዩ ጸቢብን ፈታንን ውድዕነት ምንባሩ ኣይርሳዕን። ስለምንታይሲ ዝበዝሕ ካብ ህዝቢ ኤርትራ፡ ንጉጅለ ህግደፍ ከም ብፍሉይ ጀግንነት ነበይኑ ሃገራዊ ነጻነት ዘምጸኡ፡ ሃገራዊ ፖለቲካዊ ስልጣን ተቐጸጸሩ ሃገር ከደን ማሕበራዊ ፍትሒ ከንግስን ዓቕምን ብቕዓትን ዘለዎ ውድብዮ ዝብል ግጉይ ተረድኦ ወኒኑ ብዓይኒ ዕሙት መን ከማኻ ዝብለሉ ዝነበረ ፖለቲካዊ ስኽራን ዝዓብለሉ መድረኽዮ ነይሩ።

ከምኡውን ኣቲ ኣብ ወርሒ ግንቦት 1998 ጉጅለ ህግደፍ ብሓፈሻ፡ ውልቀ መላኺ ኢሳያስ ከኣ ብፍላይ፡ ኮነ ኣሉ ብውጥን ብደብን ባድመን ኣመሳሚሱ ዝወለዖ ኣብራሲ ኩናት፡ ብባህሪን ብተግባርን ወራሪ ክንሱ፡ ብግልባጥ ናይቲ ሓቂ ተወሪረ ኣሉ ብዘካየደ ሕጋዊ፡ ፖለቲካውን ግብራውን ጭቡጥ መርተዖ ዘይብሉ፡ ኣብ ተራ ዘርኣዊ ጽልኢ ዝተመሰረተ ጽዑቕ ጎስጓጎት፡ ተቃዋምቲ ውድባት ከም ከደዓትን መጋበርያ ናይ ግዳም ሓይልን ዝረኣይሉ፡ ኣዝዩ ሚዛኑ ዝወረደ ጸለመን ምቁንጸብን ከም ሓደ ፖለቲካዊ ራእይን ስትራቴጂን ተታሓዙ፡ ጠንቂ ናይ ኩሉ ነገር፡ ወያነ ከደዓት ዝዘመረሉ ብቐለ-ዕ ፖለቲካዊ ድሕረት ልዕልና ዝሓዘሉ መድረኽ ብምንባሩ፡ ውድባት እንታይ ኮይኖም ዘይሓየሉ ጊዜም ብግቡእ ዘይተጠቐምሉ ኣልካ ብምረት ትንቕፈሉ ኣይኮነን። ፖለቲካዊ ውድባት ገዛእ ርእሰናውን ቅድሚ 2001 ከምዚ ዘይምግባርና ከምዚ ዝበለ ናይ ለውጥን ዓወትን ኣምሊጡና ንብለሉ ርትዓዊ ፖለቲካዊ ሚዛን የለን። ምኽንያቱ ፖለቲካዊ ኣገንዘብ ኣብዘሓ ህዝቢ ኤርትራ ከምዚ ሎሚ በጺሕዎ ዘሎ ጉጅለ

ሀግደፍ ጸላኢኡ ምኅኑ ዝተረደኡሉ ኩነታት ኣይነበረን። ከም ቅኑዕ ሓላዩ ህዝቡን ሃገሩን፡ ክሳብ ሃገር ብድሕሪኡ መራሒ ከይትሰእን ስግኣቱን ስኽፍታኡን ዝገልጸሉ ዝነበረ መድረኽ ብምኅኑ፡ ህዝቢ ኣንጻር ጉጅለ ሀግደፍ ዝተሰለፉ ፖለቲካዊ ውድባት እንታይ ይብሉ ኣለው ኣብ ምርጻእ ርእሱ ዝኸኣለ ብደሆዩ ነይሩ። ኣዕናዊ ደባዊ ኩናት ብምሉእ ወተሃደራዊ ስዕረት ጉጅለ ሀግደፍ ድሕሪ ምዝላውን ነቲ ስዕረት ስዒቡ፡ ኣብ ማይ ቤት ሀግደፍ ዝተጋህደ፡ ደባዊ ኩናት ብኸመይ ተጀሚሩ? መን ጀሚርዎ? ንዝጠፍኦ ህይወትን ንብረትን ተሓታቲ መንዩ? ተገምጊሙ ሓላፍነት ዝወስደሉ ኣካል ክንጸር ኣለዎ። ቅዋም 1997 ክትግበር ኣለዎ።

ሃገራዊ ባይቶ ኣኼባ ክገብር ኣለዎ ...ወዘተ ዝብል ካብ ባህርን ባህልን ጸረ-ህዝቢ ጉጅለ ሀግደፍ ውጽኢ ዝበለ፡ ግን ከኣ ልኡላውነት ህዝቢ ምሉእ ንምሉእ ዘረጋገጽ መሰረታዊ ህዝባዊ ደሞክራሲያዊ ለውጢ ዘይኮነ፡ ጽገናዊ ለውጢ ዝጠልብ ምንቅስቃስ ተጀሚሩ። ዓቢ ዓሳ ንንእሽቶ ዓሳ ዓይነት ሃገርን ተሃገርን ኣጥቃዕን ተጠቃዕን ኮይኑ። ህዝቢ ብቕረባ ዘይፈልጦ ምስጢራት ግዳም ክወጽእ፡ ሕጋዊ ሽፋን ዘይብሉ ጃምላዊ ዓመጸዊ ማእሰርትን ስደትን ምስተኸሰተ ብፖለቲካዊ ድሕረትን ኣጉል ፖለቲካዊ ትምክሕትን ተዓሚቱ ዝነበረ ኣእምሮ ክኸፈት ጀሚሩ።

ጠንቂ ኩሉ ጸገማትና ካብ ግዳም ብፍላይ ከኣ ብሽርሕታት ወያነ ዝመጽእዩ ብዝብል ግልቡጥ ርድኢት፡ ገዛኡ ከዩጽረዩ ኣጸብዕቱ ናብ ደብ ሰገር ዘዋጣውጥን ዝጸረፍን ዝነበረ ቀሊል ዘይኮነ ቁጽሪ ደው ኢሉ ክሓስብ፡ ውሽጡ ክርእ ዕድል ተፈጠሩ። ኣብ ናይ ኣረኣኢያ ጽሬት ዝነበሮ ጎደሎ ገዲፍካ፡ ኣመት ተቃዋሚቲ ፖለቲካዊ ውድባትን ለውጥን ዝገብር ኣተሓሳስባ ማዕቢሉ። እዚ ወድዓዊ ኩነታት ንለውጢ ከም ዝበሰለ፡ ፖለቲካዊ ውድባት ብሓሳብ ደረጃ ምስ ህዝቦም ዝራኸቡሉ ዕድል ከም ዝተፈጥረ ዘመላኸትዩ ነይሩ። ባዕላዊ ኩነታት ተቃዋሚቲ ውድባት ግን፡ ነቲ ዝተፈጥረ ሓድሽ ዕድላት ከምቲ ዝድለ ብዕምቆት መዝሚዙ መምስ መድረኹ፡ ኣረኣኢያኡን ኣሰራርሓኡን እናጽፈፈ፡ ኣብ ሕድሕዱ ዝነበረ ናይ ፖለቲካዊ ኣረኣኢያን ኣሰራርሓን ፍልልያት ብደሞክራሲያዊ ኣገባብ ኣመሓዲሩ፡ ናይ ሓባር መደባት ብሕግን ብግዜን ቀሪጹ ከምቲ ዝድለን ንቅድሚት ክስጉም ኣከኣለን።

ነቲ ኣብ ማይቤት ሀግደፍ ዝተፈጥረ ምብልላዕን ምቅልላዕን፡ ከም ሳዕቤኑ ስዒቡ ዝተራእዩ ጃምላዊ ማእሰርትን ጃምላዊ ስደትን ናብ ረብሓቲ ህዝባዊ ቀልሲ ከውዕሎ ብዝኸእሎ ኣገባብ መሊኡ ኣይተጠቐመሉን። ድሕረ ባይታዊ ታሪኻዊ ማሕለኻ ቡቲኹ፡ ትምክሕትን ጽብትን ድሑራት ኣረኣኢያታትን ገሪሑ፡ ብፖለቲካዊ ብስለት፡ ብፍጹም ሓላፍነትን ተወፋይነትን ምስ ግዜ ኣይሰጎመን። ወድዓዊ ኩነታት በሲሉ፡ ባዕላዊ ኩነታት ተቃዋሚቲ ውድባት ማዕሪኡ ስለዘይበሰለ ድማ እነሆ ክሳብ ሎሚ ኣብዘሓ ህዝቢ ንጉጅለ ሀግደፍ ተፈእዎ ክንሱ፡ ዋላኳ ኣብ ዞባና ዝተፈጥሩ ሓደሽቲ ክስተታትን ዕንቅፋታትን ጽልወኣም ኣቃሊልካ ዘይራኣዩ ይኹኑ ዳጎምበር፡ ኣጠቓላሊ ደምበ ተቃዋሚ ብብቕዓት ወዲቡ ዝመርሖ ብምስእኑ፡ ሕጂውን ናብ ርሑቕ ስደት ክንደይ ምድረ-በዳን ባሕርን ሰጊርካ ምኻድ ዝተቋረጸ ኣይኮነን።

ብምንጽጻር ካብ 2001 ንነጀው ዘሎ መድረኻት ንደለይቲ ደሞክራሲያዊ ለውጢ ብሓፈሻ፡ ብፍላይ ከኣ ንተቃዋሚቲ ፖለቲካዊ ውድባት ካብቲ ቅድሚኡ ዝነበረ ዝተፈልየ፡ ጭቡጥ ውጽኢት ከነምጸኣሉ ንኸእል ሰፊሕ ዕድላት ምንባሩን ካገትውን ምህላውን ዘከራኸር ኣይኮነን። ካብቶም ዕድላት ሓደን ቀንድን ዝበዝሕ ህዝቢ ሓቀኛ ባህርን ተግባርን ጉጅለ ሀግደፍ ክርዳእ ምኸኣሉዩ። ካልኣይ ዕድል፡ ሀግደፍ ህዝቢ ከም ዝነቐሓሉ ፈሊጡ ብሓይሊ ሓሳብ ዘይኮነ፡ ብቕሉዕ ብሻምብቐ ብረት ኣገዲዱ ሃገር ከመሓድር ምጃምሩዩ። ሳልሳይ ዕድል፡ ጸሕታሪ ኩናት ባህሪኡ ብዝዓደሎን ባዕሉ ጸውዊዑ ብዘምጸኦን ካብ ቀረባ ጎሮባብቲ ሃገራትን መንግስታትን ዞባውን ኣህጉራውን ውድባትን፣ ብዓለም ደረጃ ተጽዕኖ ፈጠርቲ ምስ ዝኾኑ ዓባይቲ መንግስታትን ተነጸሉ፡ ብመሓዛን መዋልን ግብረ-ሽበራውያን ጉጅለታት ተኸሲሱ ንነዊሕ ዓመታት ዝጸንሐ እገዳ ተወሲንሉ፡ ኣብ ጸባብ ኤርትራዊ ደሴት ተኸርምዩ ናይ ኣለኹ ኣይሞትኩን ዓጽረሞታዊ ድምጺ ዘስመዓሉ ዝነበረ ወቕቲዩ።

ራብዓይ ዕድል ዝምልከቶም ተጣበቕቲ ሰብኣዊ መሰላት ብመንገደምን ምስ ግዱሳት ኤርትራውያን ብምትሕብባርን ፍሉያት ናይ መጽናዕቲ ጉጅለታት ኣጣይሶም፡ ኣብ ኤርትራ፡ ኣብ ልዕሊ ዜጋታትን ማሕበራዊ ክፍልታትን ኤርትራውያን፡ ብመንግስቲ ኤርትራ ባርባራዊ ግፍዒ ይፍጸም ኣሎ። መንግስቲ ኤርትራ ንህዝቡ ብራዕዲ ዘመሓድር ፍጹም መላኺ መንግስቲዩ ዝብል ወግዓዊ መርገጽ ወሲዶም ዝንቀሳቐሱሉ ዝነበሩ ንቃልስን ለውጥን ኣዝዩ ሓጋዚ ዝኾነ ወቕቲዩ። ሓምሻይ ዕድል፡ ዳርጋ ኩሎም ፖለቲካዊ ውድባት ኤርትራ ብሓሳብ ደረጃ ከም ህዝቢ ንጸንት ኣለና፡ ልኡላዊት ሃገርና ኣብ ሓደጋ ትወድቕ ኣላ፡ ስለዚ “ድሕነት ህዝብን ሃገርን ቅድሚ ኩሉ” ዝብል ሓባራዊ ጭርሖ ምሓምንዩ። ሻድሻይ ዕድል፡ ካብ ዘይህዝባዊ፡ ዘይደሞክራሲያዊ፡ ዘይመትከላዊ ተናጻጊ ባህርን፡ ነገራት ብተሓታትነትን ብግዜን ናይ ዘይምፍጻም ባዕላዊ ድኽመታትን ዝነቐል ዕንቅፋትኳ እንተነበረን እንተሃለወን ብዝተሓተ መሰማምዒ ነጥብታት ዓቕሚታትና ኣብ ሓደ ሰፊሕ ሃገራዊ ግንባር ኣወሃሂድና ትርጉም ዘለዎ ስራሕ ንምስራሕ ዘኸእል ምቹእ ባይታ ነይሩዩ።

ሃገራዊ ምሕዝነት ኤርትራ፡ ኤርትራዊ ደሞክራሲያዊ ኪዳን ካብቶም ኣብዚ ዝሓለፈ ዓመታት ተመስሪቶም ህዝቢ ተስፋ ኣንበርሎም ዝነበረ ንብዙሓት ፖለቲካዊ ውድባት ዝጠርነፉ ዓበይቲ ግንባራትዮም። ሃገራዊ ምሕዝነት ኤርትራን ኤርትራዊ ደሞክራሲያዊ ኪዳንን ካብ ዝቐምሎም ፖለቲካዊ ዕላማታት፡ ናይ ትሕዝቶ ኮነ መልክዕ ፍልልይ ዘይብሎም ኮይኖም ይቐሙምበር ምስቲ ኩሉ ዘጋጥሞም ባዕላውን ወድዓውን ጸገማት ከምቲ ትጽቢት ዝተገብረሎም ዕዉታት ክኾኑ ኣይክኣሉን።

ካብ ኩሉ ዝዓበየን ንኤርትራዊ ብዙሕነት ዝውክልን ዝመስልንዮ ተባሂሉ፡ ፖለቲካዊ ውድባት፣ በርገስ ማሕበራት፣ ደቂ-አንስትዮ፣ መናእሰያት፣ ምሁራት፣ ሓረበኛታት፣ መራሕቲ ሃይማኖት፣ ኣብ ሕብረተ-ሰባት ኤርትራ ኣወንታዊ ጽልዋ ዘለዎም፡ ኣብቲ ዝካየድ ዘሎ ቃልሲ ድማ ብውልቆም ክዋስኡ ዝጸንሑን ዘለው ፍሉያት ባእታታት ኣብ ግምት ኣእትዮ ዝተበገሰ፡ ብዙሕ ትጽቢትን ወጻኢታትን ዝተገብረሉ ኤርትራዊ ሃገራዊ ባይቶ ንደሞክራሲያዊ ለውጢውን ቆይሎዮ። ኤርትራዊ ሃገራዊ ባይቶ ንደሞክራሲያዊ ለውጢ ዋላኳ ከምቲ መጀመርያ ዝነበሮ ዋጂን፡ ስፍሕ ዝበለ ምንቅስቃስን ኣይህልዎምበር፡ ሕጂውን ህያውኮይኑ ምስ ዝተፈላለዩ ፖለቲካዊ ውድባትን ግንባርን ተመሓዞዮ ኣብ ካልእ ሓድሽ ናይ ምውህሃድ ግንባር ብዝተሓተ ነጥብ-ስምምዕ ተላፊኑ ዝቃለስ ዘሎ ሰፊሕ ጽላል እዩ። ክሳብ ሕጂ ካኣ ንመላእ ደምበ ተቐውሞ ዝጥርንፍ ሰፊሕ ሃገራዊ ግንባር /ጽላል/ ከይተመስረተ ወርቃዊ ግዜ ይባኸን ኣሎ።

ፖለቲካዊ ውድባት ብስም ድሕነት ህዝብን ሃገርን እናጨረሐ፡ ሕድሕዱ ብድሑር ምክሳሳት ድሑኑ ብግልጺ ኣብዝን ኣብዝን ፍልልይ ኣለና፡ ኣብዝን ኣብዝን ከኣ ሓቢርና ክንሰርሕ ንክእል ኢና ኢሉ፡ ብቐጥታን ብተዘዋዋርን ህዝቢ ዘሳተፈ፡ ምሕዝነት ገይሩ ግዜኡ ብግቡእ ተጠቐሙ ብዘይምስልካይ እንተዝዋሳእ ነይሩ፡ እቲ ኣብ ላዕሊ ዝተገልጸ ዕድላት ሓይሊ ሚዛን ደምበ ደለይቲ ደሞክራሲያዊ ለውጢ ዘበርኽ ጥጡሕ ባይታ ኣብ ምፍጣር ምሓዝ ነይሩ። እቶም ካብ ምሕዝነት ክሳብ ሃገራዊ ባይቶ ዝተመሰረቱ ሰፋሕቲ ግንባራት ንጸረ-ህዝቢ ጉድለ ህግደፍ ኣልጊሶም፡ ኣብ መቐብሩ ህዝባውን ሕጋውን ውሕስነት ዘለዎ ሕብረ-ሰልፋዊ ደሞክራሲያዊ ስርዓት ክውን ክኸውን ዘገልግሉ ምሩጻት ውዳቤታትዮም ነይሮም።

እዚ ኩሉ ዕድላትዚ ካብ ተስፋ ምቕራጽ ናብ ትስፋው ሃዋህው፣ ካብ ምጥርጣር ናብ ምትእምማን፣ ካብ ምብትታን ናብ ምጥርናፍ፣ ካብ ዕንክሊል ኣብ ፖለቲካዊ ድሕረት ናብ ንጹር ምዕቡል ሰላማዊ ስነ-ሓሳባዊ ፖለቲካዊ ውድድር፣ ካብ ስርዓተ ምልኪ ናብ ስርዓተ ህዝባዊ ደሞክራሲ ዘሰጋግር ሚላዮ ነይሩ። ግን ነዚ ዕድላትዚ ብግቡእ ገምጊሙ ብብቐዓትን ብቐጻልነትን ብሓላፍነት ዝመርሖ ልዑል ደሞክራሲያዊ ዓቕሚ ዝወነን ፖለቲካዊ ሓይሊ ስለ ዘይረኸበ ክዕወት ኣይክኣለን። ደምበ ደለይቲ ደሞክራሲያዊ ለውጢ ብሓፈሻ፡ ፖለቲካዊ ውድባት ከኣ ብፍላይ፡ ግዜ ንዘይህብ ኣብ ልዕሊ ህልውና ህዝብን ሃገርን ዘጸላሉ ሓደጋ፡ ኣብ ሕድሕድና ሚዛን ኣብ ዘይብሉ ንኡሳን ነገራት ክንካሰስን ክንማናጨትን ብዝኸፍኦ መልክዑ ንክቐጽል ዕድል ክንህቦ ኣይግባእን።

ንምስርቶ ሰፊሕ ፖለቲካዊ ግንባራት ልባዊ፡ ኣብ ስምምዓትና ጽኑዓት፡ ኩሉ ንጥፈታትና ብሕግን ብውጥንን ዝግዛእ፡ ግዜ ሃብቲ ምኅኑ ዝተረደኦ ባህሊ ምእንቲ ክህልወና፡ ከም ፖለቲካዊ ውድባት ካብዚ ሎሚ ንርከበሉ ደረጃ ንላዕሊ ምበረኽና ነይርና። ህዝብናውን ብከምዚ ዘርእዮ ዘሎ ናይ ተስፋ ምቕራጽ መንገዲ ኣይምተበታተንን። እዚ ግዜ ንዘይወሃቦ ብስንፍናና ግዜ ብምሃብና ዝመጽእ ምኅኑ ብግቡእ ገምጊምና፡ ናይ ባዕላዊ ሕመቕና ቀዳሞት ተሓተቲ ንሕና ባዕልና ምበር ካልእ ሓይሊ ከም ዘይኮነ ኣሚና፡ ኣብ ዓንኬል መሪሕነታዊ ኣካላት ከይተሓጽረ ህዝቢ ዝፈልጦ ሓባራዊ ግንባር መስሪትና ከም ህዝቢ ካብ ምብትታን ከም ሃገር ካብ ምፍራስ ንምድሓን ንረባረብ። ኣብ ኤርትራ ዘሎ ኩሉ-መዳያዊ ዘቤታዊ ፖለቲካዊ ጭቆና እናበኣሰ ምበር እናተመሓየሽ ይኸይድ የለን።

መሳርዕና ኣዋዲድናን ኣወሃሂድናን ምስ ግዜ እንተዘይጎይና፡ ነቲ ብወሳኒ መልክዑ ብባዕላዊ ሕመቕና ዝበኸነ ናይ ዓወትን ለውጥን መድረኻት ምድጋም ስለ ዝኾነ፡ ወድዓዊ ኩነታት ናቲ ተራ እኳ እንተሃለዎ ወሳኒ ግን ባዕላዊ ኩነታትና እዩ። ተመስሪቱ ኣብ መስርሕ ዘሎ ግንባር ካብ ዝሓለፈ ድኸመቱ ክመሃር ኣለዎ። ውልቀ ሰባት ከተዕግብ ናይ ወርሓት ግዜ፣ ውድባት ከተዕግብ ናይ ዓመታት ግዜ፣ ናይ ስምምዕ ሰነዳት ከተጻፍና ናይ ወርሓት ግዜ፣ ብግባኤ ሕጋውነት ከተልብሰ ናይ ዓመታት ግዜ፣ ናብ ተግባር ክትኣቱ ናይ ዓመታት ግዜ ዝወስደሉ ኣገባብ፡ ክቐጽል ዘይኮነ ብንቐሓትን ብቐዓት ፖለቲካዊ ምሕደራን ታሪኽ ክኸውን ኣለዎ። ካብ ኣካይዳ ኣባ ጎብዬ ወጺኡ ቀልጢፉ ናብ ተግባር ክኣቱ ይግባእ። ንብሕጂ ዝምስረት ግንባርውን ከምኡ ካብ ድኸመትን ውድቀት ቅድሚኡ ዝነበሩ ተማሂሩ ክብገስ ኣለዎ። ህዝቢ ድማ ከም ረኽቢ መከራን በዓል ቤት ናይቲ ህዝባዊ ቃልስን መጠን ብኸሉ ሽነኹ ኣወንታዊ ተጽዕኖ ክገብር ይግባእ። ካብዚ ዘለናዮ ኩነታት ክንወጽኣሉ ንክእል እንኮ መንገዲ ፍታሕ ዓቕሚታትካ ኣላፊንካ ምቕላሰዮ። ክንቃለስ እንክለና ግን ግዜ ንዘይህብ ግዜ ኣይንገቦ።

ናይ ኣንባብቲ ዓምዲ፡

እዚ ዓምዲ ዚ ካብ ተኻታተልቲ መጽሕፍት ህዝባዊ ደሞክራሲ ዝሞጽና ብመልክዕ ስዲ ንባብ፡ ግጥምታት፡ሓጸርቲ ሓተታት፡ ትዕዛብታት፡ ርእይቶታት፡ ሕቶታት፡ ኣባሃላታት፡ ምዓሌታት፡ ወግዕታት፡ ንቃልሲ ዝሕግዙ ቁም-ነገራዊ ሓዘል ናይ ምሁራንን፡ ዓበይቲ መራሕትን ፍላጎታትን፡ ብዝተፈላለዩ መልክዕ ዝቐርቡ ምኽርታት፡ ሓጸርቲ መደረታት፡ ትፈልጥዎዶ፡ ዋዛ-ምስ ቁም-ነገር፡ ካብ እንታይ እባሃል እንታይ ይጸሓፍ ክመሓላለፉ ዝድለዩ መልእኽታት፡ ወዘተ ንዝመጹ ትሕዝቶታት እነተኣናግደሉ ዓምዲ እዩ። ስለዚ ተኻታተልቲ መጽሕፍት ህዝባዊ ደሞክራሲ ካብዚ ስፍሕ ዝበለ ኣማራጺ ዘለዎ ዓምዲ፡ ነብሲ-ወስፍ ሰብ፡ ከከም ኣፍልጥኡን ዓቕሙን፡ ተዘክሮታቱን፡ ክሳተፍን፡ ናቱ ኣስተዋጻኦ ክገብርን ዕድል ዝህብ ስለዝኾነ፡ ኩሉ ግዲ ክጥቀመሉ ዝኻኸር።

ኣዳላውቲ መጽሕፍት ህዝባዊ ደሞክራሲ፡

ናብ ዝኸበርኩም ኣዳላውቲ መጽሕፍት ህዝባዊ ደሞክራሲ፡ ኣብ ገድላዊ ስራሓትኩም ኣሳልጦ ንክህልወኩም እናተመነኹ፡ ኣብ ስደተኛ ህዝብና ዘጋጥሙ ዘለዉ ጸገማትን ውዲታትን ኣመልኪተ ዝጸሓፍኩዎ ደብዳቤ እልክልኩም ኣለኹዎ፡ ሰናይ ፍቓድኩም ኮይኑ ከም ዝኸውን ጌርኩም ኣብ ናይ ኣንባብቲ ዓምዲ መጽሕፍትኩም ከተሰፍሩለይ ብትሕትና እላበወኩም።

ናይ ስደተኛ ህዝብና ሰብኣውን ናይ ስደተኛ መሰላትን ንምግሃስ፡

ዝዘውተሩ ዘለዉ ተጽዕኖታትን ሽርሒታትን ንምፍሻል ብዕቱብ ንቃለስ፤

ስደት ደቂ ሰባት ኣብ ሃገሮም ንክነብሩ ዘዩኸእል ከቢድ ፖለቲካዊ ጭቆና፡ ጭፍጨፋን ሃይማኖታዊ ግርጭታትን፡ ወግእን፡ ከቢድ ድርቅን ዝተፈላለዩ ባህርያዊ ሓደጋታትን ወዘተ ምስ ዝኸሰቱ፡ ህዝብታት ካብ ዘጋጥሞም ሓደገኛ ዝኾነ ተግባራትን ኩነታትን ዋላ ንግዚኡውን ይኹን፡ እፎይታ ንምርካብ ክብሉ ካብ መረብቶም፡ ከባቢኦምን ሃገሮምን ተገዲዶም ዝመርጹ ካብ ሃገር ናይ ምውጻእ ኣጸጋሚ ጉዕዞ እዩ።

ናይ ስደት ተርእዮ ኣብ ህዝብታትና ዝተራእየሉ ክልተ መድረኻት ኮይኑ፡ እቲ ቀዳማይ ህዝባዊ ብረታዊ ቃልስና ኣብ ዝተጀመረሉ ጽባሕ ኣብ ሰላታት ኮይኑ፡ መግዛእታዊ ስርዓት ንጉስ ሃይለስላሴ ህዝብታትና ብምጽናት መግዛእታዊ ዕድመ ስልጣን ንምድልዳል ክብል፡ ህዝብን እንስሳን ብዘይፈለ ብጃምላ ጭካኔ ዝተመልኦ ኣገባብ፡ ብኣጋር ስራዊትን ናይ ውግእ ነፈርትን ብምጥቃም ህዝብታትናን ጥሪቶምን እናኣህለቐ፡ ዓድታት እናቃጻልን እናኣባደመን መግዛእቱ ከጠናኸር ኣብ ዝፍተነሉ ዝነበረ ግዜን፡ ድሕሪ ውድቀቱ ድማ ፋሽስታዊ ስርዓት ደርግ ንዕኡ ተኪኡ ኩሉ-ዓይነት ሕሰም-መክራታት ኣብ ልዕሊ ወጽዕ ህዝብና ምስ ቀጸለሉን፡ ህዝብና ኣብ ሃገሩ ናይ ምንባር ዕድሉ ጸቢብዎ ናብ ሃገሩ ሱዳን ክሰደድ ዝተገደደሉን ናብራ ስደት “ሀ” ኢሉ ዝፈለመሉ ቀዳማይ ናይ ስደት ማዕበል ታሪኽ እዩ።

እቲ ካልኣይ ማዕበል ዋሕዚ ስደት ካኣ፡ ተቃለስቲ ህዝብታትና ኣንጻር ባዕዳዊ መግዛእቲ ኢትዮጵያ ንሰላሳ ዓመታት ዝኣክል መሪር ቃልሲ ኣካይዶም ከቢድ መሰዋእትን ኣካል ምጉዳል ከፊሎም፡ ብዙሕ ሓሳራ-መክራ ርእዮምን ኣሕሊፎምን ባዕዳዊ መግዛእቲ ኢትዮጵያ ብምብራር፡ ነጻነቶምን ልዑላውነቶምን ብድምጹ-ውሳኒኦም ምስ ኣረጋገጹ፤ ህዝብታትና ብሓፈሻ “ኣብ ሃገርና ብሰላም ክንነብርን ኣልሚዕና ክንጥቀምን ክንግብን ንኸእል ኢና” ዝብል ሰናይ ትምኒትን ተስፋን ኣብ ዝሰነቐሉ፤ ኣብ ቀረባ ስደት /ሱዳን/ ዝነበር ዝነበረ ስደተኛ ህዝብና ብብዝሒ ምምላሽ ኣብ ዝጀመረሉ ወቕትን፤ እቲ ብሓይልን ምትላልን ናብ ስልጣን ዝተወጠሐ መሪሕነት ህግሓኤ/ህግደፍ፡ ናይ ጭቆናን ዓፈናን መሓውራት ብምውዳብ ናብ ልዕሊ ህዝብታትና ከቢድ ፖለቲካውን ባህላውን ጭቆናን ጭፍጨፋን ቁጠባዊ ምዝመዛን ምክያድ ኣጠናኸሩ ምስጀመሪ፡ ህዝብታትና ብሰንኪ ኣሸባሪ ተግባራት መንግስቲ ህግደፍ ብኩሉ እንትገኦም ናብ ተዛራቢ ኣቕሓ ተለዊጦም ኣገልገልቲ ናይቲ ስርዓት ብምጃን ኣብ ናብ ምድራ-ሲኦል ዝተለወጠት ሃገር ምንባር ኣብ ዘይከኣልሉ ጽልሙት ኩነታት ዝጀመረ ካልኣይ ናይ ስደት ማዕበል እዩ።

ብርግጽ ኣብዚ ናይ ስደት ማዕበላት፡ ኣብቲ ካልኣይ ማዕበል ዝተሰደ ካብ ካልኣት ጎረባብቲ ሃገራት፡ ብዝያዳ እቲ ናብ ሃገሩ-ሱዳን ዝተሰደ ህዝብና ዝበዝሐ ኮይኑ፡ ህዝቢ ሱዳን ለጋሰን ተቐባሊ ጋሻን እኳ እንተኾነ፡ እቶም ብብግዚኡ እናተተኻኸኡ ዝመጹ መንግስታት ሱዳን ግን ከከም ኩነታቱ፡ ስደተኛ ህዝብና ኣብ ገለ ግዜ ርህው ሂወት ከሕልፍ፡ ኣብ ገለ ገለ ግዜ ካኣ ከከላብትዎን ምስ ጸረ-ህዝቢ ስርዓት ህግደፍ እናተሓባበሩ ንዕኡ ከረክብዎን፡ ናብታ ሲኦላዊ ኩነታት ዝተለወጠት ሃገር ክመልሱምን ናይ ሕሰም-መክራ ሂወት ከሕልፍን ንሓደጋ ክቃላዕን ዝገብረሉ ኩነታት ነይሩ እዩ። እቲ ናብ ጎረቤትና ሃገር ኢትዮጵያ ዝተሰደ ካልኣይ ማዕበል ናይ ስደት፡ ምስ ጸረ-ህዝቢ ስርዓት ህግደፍ

ስልጣን ምሓዙ ክቀላቅል ዝጀመረን፡ እቲ ሕሰሙ-መከራ እናዓቦዩ ኣብ ዝኸደሉ ድማ ብብዝሒ ክስደድ ዘተገደደሉ ኩነታት'ዩ ዝተኸሰተን ዝቕጽል ዘሎን። ኣብ'ቲ ጊዜ እቲ ብኢህወደግ ዝምራሕ ዝነበረ መንግስቲ ኢትዮጵያ ንስደተኛ ህዝብና እናተቐበለ ንመንእሰይ ወለዶና ዋላ'ኳ ዝተወሰነ ይኹን ኣብ ዩኒቨርሲቲታት ክመሃር እናገበረ ክሳብ ውድቀት እቲ ስርዓት ብዝምድናዊ ኣዘራርባ ምስቲ ኩሉ ዘጋጥም ማሕበራውን ቁጠባውን ካለኣትን ናይ ስደት መሰሉ ተኸቢሩሉ ክነብር ከም ዝጸንሐ ዝፍለጥ እዩ።

ኣብ 2018 ኣብ ውሽጢ ስርዓት ኢትዮጵያ ብዘጋጠመ ሓድሽ ለውጢ፡ ኣብ ኢትዮጵያ ስደተኛ ህዝብና ምቕባል ኣብ ዝምልከት ኩነታት ብጽሞና ክንርኢ እንከለና ግን ካብ ጥሪ 2020 ጀሚሩ እናተለወጠን እናኸፍኣን እዩ መጸኢ። ምክንያቱ መንግስቲ ኢትዮጵያ መጀመርያ “ወታሃደራትን ናይ መንግስቲ ሰራሕተኛታትን ዝነበሩ ጥራሕ ኢና ንቕበል” ብዝብል ፈላጊ መርገጺ ብምሓዝ፡ ነቲ ካብ ኣብ ኤርትራ ሰፊኑ ዘሎ ጭፍጨፋን ህልቂትን ሓሳራ-መከራን ንምምላጥ “ብእግረይ ኣውጽእኒ” ሃገሩ ራሕሪሑ ዶብ ሰጊሩ ዝመጸ ኤርትራዊ ስደተኛ ኣብ ዘይተጸበዮ ሽግርን ወጥርን ክኣቱ ዝገብር ብደሆታት ኣጋጢሙዎ እዩ። ድሕሪ ቅርብ ጊዜ ድማ “ስደተኛ ምቕባል ጠጠው ኣቢልና ኢና፡ እንተደሊኹም ብመንገድኹም ናብ ዝተፈላለዩ ከተማታት ኢትዮጵያ ክትከዱ ትኸእሉ ኢኹም” ዝብል ሕውነታውን ምትሓብባርን ዝጎደሎ ርእይቶ ብምሃብ፡ ኣብ ልዕሊ ሓድሽ ስደተኛ ህዝብና ከቢድ ስነ-ኣእምራዊ ተጽዕኖን ምንጭትን ከም ዝፍጠር ተገይሩ እዩ።

ኣብዚ ከይተደረተ ነቶም ኣቐዲሞም ቅድሚ ብዙሓት ዓመታት ናይ ስደተኛ ዑቕባ መሰል ዝረኸቡ፡ “ኣብ ዝመረጽኩም ከተማታት ብነጻ ክትነብሩ ክተክእሉ ወረቐት ክወሃቡኩም ይኸእል እዩ” ብዝብል ሽፋን ብዙሓት ስደተኛታት ዳታኦም ሰሪዞም /ኣዕጽዮም/ ናይ ስደተኛ መሰል ዘዮውሕስ ወረቐት ብምሓዝ ናብ ዝተፈላለዩ ከተማታት ክውሕዙን ክጽገሙን ምድፍፋእ ተገይሩ እዩ። ከምኡ'ውን ብምስምስ “ባጀት ስለ ዝሓጸረና ሰራሕተኛታት ክንኪ ኢና፡ ኣብ መዓስከር ሕጻጽ ዝርከብ ስደተኛ ናብ መዓስከር ማይ ዓይንን ዓዲ-ሓርሽን ግዲ ይኸደረብ እዩ” ብምባል ናይ መንግስቲ ሰራሕተኛታት ምውጻእን ምምሕዳራዊ ጉዳያት ንዝተወሰነ ጊዜ ክበኩር ምግባርን፡ ለበዳ ኮቪድ 19 ኣብ ዝተራእየሉ ጊዜ ብዓሰርተታት ኣሽሓት ዝቐጸር ህዝቢ ኣብ ሓደ ቦታ ተጸቓቐሙ ክቕመጥ ንምግባር ተፈቲኑ እዩ። ስደተኛ ስለ ዘይተቐቦሎ ግን ንግዚኡ ኣይተተግበረን፡ ከም ሓሳብን መደብን ግን ሕጂ'ውን ገና ዘይተቐየረን ንስደተኛ ዘሻቕል ዘሎ ውጡን መደብ እዩ።

እቶም ድሕሪ ጥሪ 2020 ኣብ ዘሎ ጊዜ ናብ ኢትዮጵያ ዝኣተዉ ስደተኛታት ወገናትና ድማ፡ “ስደተኛ ምቕባል ጠጠው ኣቢልና ኢና ኣይንቕበልኩምን” ብምባል ዝተነጽጉ ኣብ ከተማ እንዳባ-ጉናን ሽራሮን ብማእከላይ ገምጋም ልዕሊ 800 ሚእቲ ዝኾኑ ናይ ስደተኛንት መሰል ተነፊጎም “ተፈናቐልቲ” ዝብል ስም ተዋሂቡዎም ገና ኣብ ምስቓይ ይርከቡ ኣለዉ። ንዘለዎም ማሕበራ-ቁጠባዊ ጸገማቶም ብህዝቢ እንዳባ-ጉናን ህዝቢ ሽራሮን ክልላዊ መንግስቲ ትግራይን ብቐንዱ ዝሕገዙ፤ ከም ተወሳኺ ኣብ ወጻኢ ብዝርከቡ ኤርትራውያን ዝተፈላለዩ ትካላትን ውልቀ-ሰባትንውን ኣብ ዘይመልኦ ጊዜ ዝሕገዙ ኮይኖም ውሕሰት ዘይብሉ ጽጉም ማሕበራ-ቁጠባዊ ሂወት ኣብ ምሕላፍ ዝርከቡ ዘለዉ ወገናት እዮም።

ካልእ ኣረጋጭ ስርዓት ህግደፍ ኣብ ዝተፈላለዩ መዓስከራት ስደተኛታት፡ ናይ ስለያ /03/ ኣካላቱ እናኣዋፈረ ኣብ ናይ ህዝብና ድሕረታት፡ ዓዳውን ከባብያውን ካለኣትን መንፈሳትን እናተጠቐሙ፡ ሕውነትን ሓድነትን ናይ ስደተኛ ህዝብና ምትእምማን ከይህልዎን ክዝረግን ዝገብር እከይ መናፍሓት እናካዱ ህዝብና ክሻቕልን ክሕመስን ምስራሕ ማለት፡ “መንግስቲ ኢትዮጵያ መዓስከራት ስደተኛታት ክዓጽዎ ምስ መንግስቲ ኤርትራ ተሰማማዒ እዩ፤ ኣብ ኢትዮጵያ ዘሎ ስደተኛ ናብ ጌይ ሃገር ናይ ምኻድ ዕድሉ ክዕጸ እዩ፡ ስለዚ ናብ ሃገርና ብምምላስ ናይ ምንባር ዕድል ጥራሕ እዩ ዘለና” ብምባል ኣብ መዓስከራት ስደተኛታት ብመንግስቲ ኢትዮጵያ ፍቓድ ዝረኸበ ብዝመሰል ኣሰካፊ ኩነታት ክሰፍን ንምግባር ክሰራሕ ጸኒሑን ይቕጽል ኣሎን እዩ።

ቡቲ ካልእ ገጽ ድማ ኣብ ከተማታት ዝነበሩ ስደተኛታት ብሓፈሻ፡ ኣብ ከተማ ኣዲስ ኣበባ ካኣ ብፍላይ፡ ኢምባሲ ህግደፍ “ኣብ ኢትዮጵያ ናይ ምንባርን ናብ ሳልሳይ ሃገር ናይ ምኻድ ዕድልኩምን ብሰንኪ ለበዳ ኮሮና ቫይስ /ኮቪድ 19/ ዝተዓጸው እዩ፡ እፎይታ ረኺብኩም ነጻ ኪንኩም ክትነብሩ ምእንቲ ክትክእሉ ንመንግስትኹምን ህዝብኹምን ይቕረታ ሓቲትኩም ናይ ጣዕሳ ፎርም ክትመልኡ ኣለኩም” ብዝብል መታለሊ ምስምስ፡ ብኣሽሓት ዝቐጸሩ ምንእሶት ናይ ከተማ ስደተኛታት፡ ናይ ጣዕሳ ፎርም ክመልኡ ብውሽጢ ውሽጢ ኣብ ምጉሰንስ ይርከብ ኣሎ። እዚ ጥራሕ ዘይኮነ፡ ነቲ ብፖለቲካዊ ድኽመቶምን ግርህነቶምን ዝተመልኦ ናይ ጣዕሳ ፍርም ብምሓዝ “እዞም ከም ስደተኛታት እትምዘግብዎም ዘለኹም ኤርትራውን መንእሰያት፡ ጸገሞም ናይ ቁጠባ ጸገምምበር ናይ ፖለቲካ ሽግር ከም ዘይኮነ መረጋገጺ ሰነድም ርኣይም” እናበለ ናብ ቤት-ጽሕፈት UNHCR እናተመላለሰ ዕድል ናይ ስደተኛታት ወገናትና ንምጽልማትን ንምብልሻውን ኣብ ምርብራብውን እዩ ዝርከብ ዘሎ። መንግስቲ ኢትዮጵያ ስለ ምንታይ

እዩ ናይ ስደተኛ ህዝብና መሰል ዕሸሽ ብምባል፡ ንኣረሜናዊ መንግስቲ ህግደፍ ኣብ ልዕሊ ስደተኛ ህዝብና ስነ-ኣእምራዊ ጭንቀትን ከበባን ክኣድር ዝገብር እከይ ተግባራት ንክፍጽም ዘፍቅድ ዘሎ? ዝብል ኣገዳሲ ነጥቢ ብወገነይ ክርእዮ እንከለኹ፡ መበገሲኡ ተራ ጌጋ ዘይኮነስ ስረሓይ ኢሉ ካብቲ ምስ ጉጀለ ህግደፍ ዝኣተዎ ንክልቲኦም ህዝብታትን ሕብረተ-ሰብ ዓለምን ዝተመስጠረ ፖለቲካዊ ስምምዓት ዝብገስ፡ ንዓለም ለኻዊ ናይ ስደተኛታት መሰል ምኽባር ዝኣተዎ ውዕላትን ግዴታታትን፡ ዝምድና ኣሕዋት ህዝብታት ኤርትራን ኢትዮጵያን ንጎሲ ብምግዳፍ ምስ ኣረሜናዊ ስርዓት ህግደፍ ፖለቲካዊ ሻራ ብምሓዝ ንዕኡ ንምሽራፍ ዝግበር ዘሎ ኣሉታዊ መስርሕን እዩ በሃላይ እዩ።

ኣብ ጎረቤታትናን ከባቢናን ርሑቕ ሃገራትን ኣህጉራትን ዝነበር ስደተኛ ህዝብና ጭቡጥ ኩነታት ክምዘን ከሎ፡ ዝተፈላለዩ ጸገማት ካብ ምሕላፍ ሓሊፉ፡ ኣብ ዝቕመጠን ሃገራትን ከባቢታትን ከም ሰብ ክብረትን ሚዛንን እናሰኣነ፡ ትሑት ግምትን ትኹረትን እናተዋህቦ፡ ኣብ ዝሓመቐ ማሕበራውን ቁጠባውን ሂወት ከሕልፍ ዝግደድ ዘሎ እዩ ኢሊ ውልቀ ሚዛነይ ከንብር ዝኸእል። ስለ ዝኾነ ስደተኛ ህዝብና ካብ ዘጋጥምዎ ዘለዉ ሰብኣውን ናይ ስደተኛ መሰላት ግህሰትን ዝተፈላለዩ ተጽዕኖታትን ቆላሕታ ምንፋግን ውዲታትን ንምውጋድ ክካኣል፡ ነዚ ጠንቂ ስደትን ሳዕቤናቱን ዝኾነ ኣረሜናዊ ስርዓት ህግደፍ፡ ንህዝብታትናን ሃገርናን ናብ ውድቀትን ምብትታንን መሊኡ ከዩሳጠሖም እንከሎ፡ ሃገራዊ ዓቕምታትና ኣወሃሂድናን ኣዋዲድናን ክንቃለስ ኣለና ክብል እደሊ።

ዘርኣብሩኹ ኣብራሃም፡

ካብ መዓሰከር ስደተኛታት ኢትዮጵያ፡

ናብ ዝኸበርኩም ኣዳለውቲ መጽሕፍት ህዝባዊ ደሞክራሲ ሕውነታዊ ሰላምታይ ብምቕዳም እዛ ስቕታ መሊኡ ይሰበር ብዝብል ኣርእስቲ ዘዳለኹዎ ጽሕፍቲ ንኣረሜናዊ ግፍዕታት ስርዓት ህግደፍ ኣብ ምቕላዕን ሕብረተ-ሰብና ኣብ ባይታ ዘሎ ሓቅታት ብልክዕ ክፈልጥን ነፍሲ ወከፍ ሰብ እቲ ባዕሉ ዝዋዕሎን ዝፈልጦ ሓቕታት ብትበዓት ክዛረብ ኣለዎ ብዝብል ዘዳለኹዎ ስለ ዝኾነት ገለ እንተሓገዘት ኣብ ናይ ኣንበብቲ ዓምዲ ደብዳቤታትኩም ከተሰፍሩለይ ብትሕትና እሓትት።

ስቕታ መሊኡ ይሰበር፤

ስርዓት ህግደፍ ድሕሪ ናጽነት ኤርትራ ብሓይሊ ብረት መንግስታዊ ስልጣን ሒዞ ዒም ዝበለ ይታሓጎም ኢሉ፡ መሬት ሸቕጥቕጥ ኣቢልዎ ንሰላሳ ዓመት ክገዝእ ጸኒሑ ጥራሕ ዘይኮነስ፡ቀደም እውን ኣብ መስርሕ ብረታዊ ተጋድሎ ኣብ ዝነበረሉ እውን እንተኾነ ፡ ነቲ ብቐዳምነት ንገዛእ ነብሱ ቀጸሉ ካኣ ህዝቡን ሃገሩን ሓራ ከውጽእ ንመስዋእቲ ዝብጀ ዝነበረ ተጋዳላይ ንወሳኒ ጃንዳዊ መሪሕነት ህዝባዊ ግንባር ብሓፈሻ፡ ብፍላይ ካኣ ነቲ ብውልቀ-ኣምልኽ ዝሰኸረ ኢሳያስ ኣፈወርቂ ንስልጣኑ ዝትንክፍ ይኹን ነቲ ንሱ ዝመርሖ ሰልፊ ይኹን ውድብ ኣንጻሩ ከይዛረብ ከይቻወም ኣብ ኩሉ ጽፍሕታት ናይቲ ሰልፍን ውድብን ከም ናይ ከይጅቢ ዝዓይነቱ ናይ ስለያ መርበባቱ ጸፍዮ ተጋዳላይ ኣብ ነንሕድሕዱ ከይታኣማመን ገይሩ፡ ሓደ ነቲ ሓደ ዝሕሉ ኮይኑ፡ ካብዚ ሓሊፉ ሳሕቲ ሓሓሊፎም ንዘጋጥሙ ተቻውሞታት ካኣ ብጸለመ ነቶም ዝቃወሙ ካብቲ ሓፋሽ ተጋዳላይ ነጹሉ ብምውቃዕ ኣብ ትሕቲ ሓለዎ ሰውራ ሓቕቕም ክተርፉ ክገብር ከምዚ ጸንሖ ዝፍለጥዮ።

ብድሕሪ ናጽነት ኤርትራውን እንተኾነ እታ ስቕታ ክይትሰበር ዝቐጸለላ ሚላ ንሳ ኮይና ኩሉ ሰብ ወታሃደር ይኹን ስቪል ሸቕጥቕጥ ኢሉ ብፍርሒ ተዋሒጦ ትእዛዙ ክፍጽም ካብኡ ዝሓለፈ ካኣ እታ ፋሽሽታዊት ሴፉ መዚዞ ኣብ ዳሃይካ ዘይሰማዕ ቤት ማእሰርቲ ከም እትሓቕቕ ክገብር ከም ዝጸነሖን ዘሎን ኩሉ ዝፈለጦ ሓቕዮ። ኢሳያስ ከም ርእሱ ኩናት ናይዚ ፋሺሽታዊ ተግባር እዚ “ጸማም ሓደ ደርፉ” ከም ዝባሃል እዛ ሓንቲ ዝኣረገት ናይ ከፋፊልካ ግዛእ ሚላ እዚኣ ካብ ዝጥቀመላ ኣብቲ ሰልፊ፡ ውድብ፡ መንግስቲ ብገባራይ ሓዳግነት ካብ ዝመርሖ እንሆ ፍርቂ ዘመን ኮይኑ፡ ንሕና ክሳብ ሕጂ ዋላ እቶም ኣብ ውሽጢ ህዝባዊ ግንባር ይኹን ዲሒሩ ኣብ ህግደፍን መንግስትን ኮይናም ክቻውምዎ ዝፈተኑ መሪሕነታት ከይተረፈ ካብ ሕሉፍ ናይ ውደቀት ተመኩሮታት ክማሃሩ ኣይከኣሉን። ነፍሲ ወከፍ ሰብ ኣፉ ከይከፍት ሕማቕ ርእዩ ከም ዘይራኣዩ ስቕ ከብል ዝገብር ማካቪልያዊ ናይ ማፍያ ሸርሒዚ ኣብ ምስባሩ ዘይምብቃዕ ብዙሕ ግዜ ዝኸሰቱ ተቻውሞታት ኣብ መስርሕ ብረታዊ ተጋድሎ ይኹን ድሕሪ ናጽነት ብናቱ ዓወት ብናይ ተቻወምቲ ካኣ ፍሽለታት፡ ክድምደም እንሆ ድሕሪ ናጽነት እኳ 30 ዓመት ኮይኑ ግዳይ ናይ መጻወዳያታቱ ኮይና፡ ህዝብና እናጸነተ፡ ከም ደቂ ሃገራ ተባታቲና ሃገር-ኣልቦ ክንከውን ኣብ ቀራና መንገዲ ኣሎና።

ሐሰት እንተተደጋገመ ሓቂ ይመስል ከም ዝባሃል ሓቂ ተቐቢራ ክተርፍ ኮነ ኢሎም ዝሰርሕሉ መጋባርያታቱ ዝኾኑ ወይመታት ጸፍዮ ይሰርሕ ክሳብ ዝሃልዎ ሓቂ ንዝሃረቡ ሰባት እናጸለመ ዘይስሞም ብምልጣፍ ኣብቲ ሓፋሽ ክህረሙ ብምግባር ዘካይዶም ሸርሕታት ዝብደህ ኣዋዳድባን ኣቓላልሳን ሒዝና ብጽንዓት መስዋእቲ እናኸፈልና እውን ብምምካት ውዲታቱ ከነፍሽሎ ኣበርቲዕና እንተዘይሰራሕና ባዕሉ እቲ ስርዓት ብወሽጡ ቦኸቢኹ ክወድቕ እንተተጸበና ይንዋሕ ይሕጸር ዕደሙ- ስልጣኑ ምንውሑ ዘይተርፍ እዩ ዝኸውን። ብውልቀ-ኣምልኽ ዝሰኸረ ኢሳያስ ኣፈወርቂ፣ ባህርያዊ ሞት እንተሞተ እውን ንሱ ዝገድፎ ውርሻ ኣዕናዊ ኣተሓሳስባቱ መሊኡ ክሳብ ዘይተጸርገ ንቐጻልነቱ ዘውሕሱ መግባርያታቱ፣ ድኹዒ ዝኾኖም ናይ ጎይቶኦም ውርሻ ጸይቅታት ስለ ዘሎ ኣብቲ ቃልሲ ዕንቕፋት ምፍጣሮም ኣይተርፍን።

እዛ ስቕታ መሊኡ ይሰበር ትብል ኣርእሲቲ ክጽሕፍ ምኽንያት ካብ ዝኾነህ ሓደ፣ እቲ ስቕታ ናይ ህዝብና ንዊሕ ዓመታት ኣብ ጊዜ ናጽነት ጥራሕ ከይኣክል ቕድሚኡ እቲ ተጋዳላይ ኣብ መስርሕ ብረታዊ ተጋድሎ እንከሎ'ውን እቲ ስቕታ ከይተሰብረ ናብ ፍርቂ ዘመን ዝኣክል ምጽንሑ ብዙሕዩ ዘተሓሳስበኒ። እዚ ስቕታ እዚ ሕጂ ብመጠኑ ኣብዚ ክልተ ዓመት እዚ ንሳ እውን እንተኾነት ቦታ ክሳዳዊት ሕቶ ህዝቢ እርትራ ዝኾነት ሕቶ ልኡላውነት ሃገረ ኤርትራ ከቢድ መስዋእቲ ዝተኸፍለላ ዳግም ናብ ባዕዳዊ መግዛእቲ ክቐርና ኢሳያስ ሃገር ይሸይጥ ኣሎ ምስ ተባህለ እታ ሱቕታ ብመጠኑ ክትሰበር ኮይና እያ።ንሳ እውን እንተኾነት ካብ ኣብ ውሽጢ ዓዲ ብዝያዳ ዓው ኢሊ ክዛረብ ዕድል ዘለዎ ኣብ ወጻኢ ዝነበር ህዝብና፣ ዓቢ ክፋል ካብኡ ኣብ ኣደባባይ ወጺኡ ክቐዎም ኣኸኢልዎ እዩ።

እዚ ይኹን ዳኣምበር ኣብ ንቕሓት ሕብረተ-ሰብና ልዑል ጽልዎ ከሕድር ዝኸእል ኣብ ፕሮፖጋንዳዊ መዳይ እናልዓልና ከነቐለሎም ዘለዉና፣ ሕጂውን ዘይተተንክሩ ክሰበሩ ዘለዎም፣ ብዙሓት ኣብ መደረኽ ክወጹን ክዝረቡሎምን ዘድልዩ ተባራዕቲ ሃገራዊ ጉዳያት ኣለው እዮም። ብሸነኽይ ካብ ነዊ ሕ ጊዜ ኣትሒዞ ሓንቲ ካብተን ስቕታታት ክሰበሩ ኣለዉን ኢሊ ካብ ዝርእዩን ብዙሕ ጊዜ እውን ካብ ዘተሓሳስበንን ዘሕዝንን ስድራ-ቤት ናይቶም ደቆም ተገዲዶም ናብ ሃገራዊ ኣገልግሎት ናብ መዓስከር ሳዋ ዝልእክምም ኣብኡ ይኹን ካብኡ ምስ ወጹ፣ ኣብ ኣሃዱታት ኣብ መላእ ሃገር ምስተወዘዙ ኣብኡ እንተ ብሕማም ናይ ዓሶ ከኒና ሲኢናም እንተ ብኸቢድ መቕጻዕቲ ህይወቶም ዝሓለፉ፣ ንቡር ሓመድ ኣዳም ብስድራ ቤቶምን የዕርኹቶምን፣ ፈተውቶም እውን ከይረኸቡ ከምቲ ኣብ ብረታዊ ተጋድሎ ዝግበር ዝነበረ፣ንቡርን ባህርያውን ዝውሰድ ፣ እዚ ናይ ሕጂ ኣብ ዘዝወደቕዎ ምቕባሮም፣ ዝገድፎ ናይ ስነ-ኣእምራዊ ጭንቀትን ሓዘንን ናይ ብሓቂ ኣእምሮኻ ክትሰሕትን ክትናወጽን ዝገብር እዩ።

ነዚ ዘዛኻኸረኒ ካኣ ኣብ መደበር ታዕሊም ሳዋ ሓደ መካነ-መቐብር ኣሎ። ኣብኡ ብሕማም ይኹን ብከቢድ ብመቕጻዕቲ ዝሞቱ ዝቐበርሉ መካነ- መቐብር ኮይኑ ክንደይ ዝኾነ ነብሳት እዮም ኣብዚ መካነ-መቐብርዚ ዓሪፎም ዘለዉ ቁጽሮም ብልክዕ ዘይፍለጥ ይኹን ዳኣምበር ብዙሓት ምዃኖምዩ ዝሕበር። እቲ ዘገርም ካኣ እቲ ኣብ ሃገራዊ ኣገልግሎት ዝኣቱ መንእሰይ ወለዶ ገሊኡ ትሕቲ ዕድመ ኣብ ውትህድርና ክኣቱ ብዓለም-ለኻዊ ሕገ ዘይፍቀድ ደቂ-ዓሰርተ ኣርባዕተ ክሳብ ዓሰርተ-ሽዱሽተ ዓመት ዝዕድሚኦም ምዃኖም ብጣዕሚ ዘገብን ዘተሓሳስብን ይገብሮ።

ሃገራዊ ኣገልግሎት ካብ ዝጅምር ድሮ ሳላሳን ሰለስተን ዙር በጺሑ ኣሎ። ካብዚ 33 ዙር እዚ ከንደይ ኮን እዮም ኣብዚ ዙራት እዚ እንተብሕማም፣ እንተብኸቢድ መቕጻዕቲ ሞይቶም ኣብዚ መካነ- መቐብር እዚ ተቐቢሮም ዘለዉ ከምቲ ልዕል ኢልና ዝገለጽናዮ ዝፍለጥ ኣይኮነን። ከሳብ ሕጂ ካብዚ 33 ዙራትዚ ዝተወሰኑ ካብ ክልተ-ሰለስተ ዙራት ዘይበዝሑ ሓደ ካብኦም ኣብ መበል 18 ዙር ሃገራዊ ኣገልግሎት ዝተሳተፈ፣ ኣብቲ ጊዜቲ ወዲ ዓሰርተ-ሽዱሽተ ዓመት ኮይኑ ኣብ ሳዋ ዝዕለም ዝነበረ፣ ነቲ ኣብ ናቱ ዙር ኣብ ልዕሊ እቶም መንእሰያት ዝወረደ ዘይፍትሓዊ መቕጻዕትን ዘጋጠመ ናይ ሞት ሓደጋን ኣብ ቀብሮም ዝሞዓለን፣ እቶም ሽዕኡ ዝሞቱ ብዝሒ ቁጽሮም እኳ እንተዘይዘከረ፣ ነቲ ብጣዕሚ ዘሕዝን ጭካነ ዝመልኦ ፋሽሽታዊ ተግባራት ናይቲ ስርዓት ከቃልዕ ክኢሎዮ።

እዚ ተረኽቦዚ ዋላኳ ድሕሪ ነዊሕ ዓመታት ዝቐረበ ይኹን ዳኣምበር እዚ ኣብ መበል 18 ዙር ዝተሳተፈ ምንእሰይ እዚ ብትብዓት ከምዚ ኢሊ ኣብ መራኽቢ-ብዙሓት ቀሪቡ፣ ምስክርነቲ ክህብ ምብቕዕ፣ ብጣዕሚ ክምጎስ ዝግብኦ መንእሰይ እዩ። ኣብዛ ዙር እዚኦ ጥራሕ ዝተሳተፈ መንእሰይ ብውሕዱ ከባቢ ዕስራ ሽሕ እዩ ነይሩ። እቶም ኣብ ወጻኢ ሃገር ክኾኑ ዕድል ዝረኽቡ መንእሰያት ብጠቕላላ ካብዚ 33 ዙራት ብዙሓት ክኾኑ ከም ዝኸእሉ ኣብ ግምት

ብምእታው፡ እንታይ ኮይኖም እዮም ምስክርነቶም ኣብ ምሃብ ዘይተባብዑ ዘለዉ፡ እዚ እቲ ስቕታ ሕጂውን መሊኡ ከም ዘይተሰብረ እዩ ዘመላኸት።

ካብዚ መካነ-መቓብር እዚ ወጻኢ ኣብ ፈቓዶ በረኻታት ኤርትራ ወዲቓም ዘለዉ መንእሰያት ብፍላይ ናይ ገለ ስድራ-ቤታት ካኣ እቲ ብጣዕሚ ዘሕዘን፡ ሓደ ወደም ወይ ሓንቲ ንሎም ምጃኖም ገና ዓው ኢሉ ዘይተዘርበሉ ዛንታ ክትሰምዕ እንክለኻ ኣብ ስድራ-ቤቶም ጥራሕ ዘይኮነስ፡ ኣብ መላእ ኣዝማዶምን ቤተ-ሰባምን ህዝቢ ኤርትራን ዝገደፎ በሰላ ከሳዕ ክንደይ ከቢድ ምጃኑ፡ ብጣዕሚ ዘተሓሳስብዮ።

እቲ ጭካኔ ናይዚ ኣረሜናዊ ስርዓት እዚ ክርኢ እንክለኹ እዚ ተረኽቦ እዚ ኣብ ናጻ ዝወጸት ሃገር ይፍጸም ምህላዉ ጥራሕ ዘይኮነስ ብግዜ ባዕዳዊ መግዛእቲ ስርዓት ሃይለስላሴ ኤርትራውያን ኣሕዋትና ኣብ ውትድርና ኣብ ፖሊስ ይኹኑ ኣብ ኮማንድስ ተቐጺሮም፡ ብትእዛዝ እቲ ገዛኢ ስርዓት ክዋግኡ፡ ኣብ ቀረባ ይኹን ኣብ ርሑቕ ዝኾነ በረኻታት ኤርትራ ወፊሮም ናብ ነቕጣታቶም ክምለሱ እንክለዉ፡ ዝኾነ ወታሃደር፡ ብሕማም ይኹን ኣብ ኩናት እንተሞይቱውን ጸላኢ ሬስኡ ከልዕል ዕድል እንተረኽቡ፡ እቲ ገዛኢ ስርዓት ኣብ ዓዓዱ ወሲዱ፡ ስድርኡን ኣዝማዱን ፈተውቱን ኣብ ዝተረኽቡሉ ይቕበር ምንባሩ ዝፍለጥዮ።

ሕጂ ኻኣ ኣብ ነጻ ሃገራ-ኤርትራ እዚ ዕድል'ዚ ዘይምህላዉ ምስ ምንታይ እዩ ዝቁጸር? እቶም ብዛዕባ'ዚ እከይ ተግባራት ናይዚ ስርዓት'ዚ እንፈልጥ ሕጂውን ኣብ ርሀው ቦታ እናሃለና፡ ብፍርሒ ተዋሒጥና ጻሓይና ክሳብ ትዓርብና ሱቕ ናይ ምባል ዱሒር ባህሊ እዚ መሊእና ክንሰብር ኣሎና እዩ ዝብል። ብፍላይ ካኣ ክሳብ ሕጂ መበል 33 ዙር ታዕሊም ዝተሳተፍና መንእሰያት ኣብ ፎቓዶ ወጻኢ ሃገራት ዘለና ብዛዕባ'ዚ ናይ ሳዋ መካነ-መቓብር ይኹን ኣብ ፎቓዶ በረኻታት ኤርትራ ወዲቓም ተረፎም ዘለዉ የሕዋትና ብዛዕባ ኩነታቶም እቲ ሓቀኛ ታሪኽም ክግለጽዮ ዘለዎ እብል። ከምዚኦምን ካልኦት ከምኦም ዝሕመሱን ዓቢይቲ ኣብ ሕብረተ-ሰብና በሰላ ዝገድፉ ኣዛረብቲ ጉዳያት ተሸቑሪርና ብስቕታ ተዓቢጦም ክተርፉ እንተኾይኖም ዕድመ ስርዓት ህግደፍ ክናዋሕ ምግባር ጥራሕዮ ዝኸውን ።

ከምቲ ኣብ መስርሕ ብረታዊ ተጋደሎ ወናም ስነ-ጥበበኛ ተኸለሚካኤል ገብሩ መስዋእቶም ከመይዮ ንዘይፍለጡ፡ ኣብ ፈቓዶ በረኻታት ሜዳ ኤርትራ ወዲቓም ንዝተረፉ ሓርብኛታት ተጋደልቲ፡ እቲ ስቕታ ክስበር ኣለዎ ኢሉ “ኣባ-ጉንባሕ በረኻ ነገረኒ እንዶ እንታይ ሪእኻ” ኢሉ ነቲ ዝተሓብአ ሚስቢራት ክወጽእ ምእንቲ ብእንሰሳ መሲሉ ዝደረፎ፤ ከምኡ'ውን ሓውና ወናም ስነ-ጥበበኛ ተቓላሳይ ሑሴን መሓመድ ዓሊ ድሕሪ ናጽነት ኤርትራ ንዝቐጸለ ስቕታ ንኸስበር ኢሉ ብቋንቋ ትግሬ “ሚ-ሬኤኩም ትም፡ ሚ-ሰማዕኩም ትም፡ ትም፡ እንታይ ሰሚዕኩም ሱቕ፡ እንታይ ሪኢኹም ሱቕ፡ ሱቕ” ኢሉ ዝደረፎ፡ ኣብ ናይ ፕሮፖጋንዳን ምልዐዓልን ስራሓት ተጋድሎና ዓቢ ኣስተዋጽኦ ክገብር ዝጸንሐን ዘሎን፡ ሕጂ ካኣ እቶም ኣብዚ ናይ ሃገራዊ ኣገልግሎት ዝተሳተፍና ስቕታ ንምስባር እጃምና ንጸወት።

ከምቲ ኮርዒዳ መንእሰይ ኣብ መበል 18 ዙር ዝተሳተፈ፡ ነቲ ኣብኡ ዘጋጠመ ዘስካሕክሕ ህይወት ዘሓለፈ ተረኽቦ ኣብ ኤራሳት ከም ጻሓይ ቀትሪ ቁልጭ ኣቢሉ ዘቕረበ “ዝወዓለ ይንገርካ ዝሰሓተን ይምከርካ” ዝባሃል ምስላ ኣቦታት ንሕና እቶም ብኣካል ኣብዘን 33 ዙርያታት ዝተሳተፍና ብዛዕባ እዚ ዘስካሕክሕ ተረኽቦታት'ዚ፡ ምስክርነትና እንተሃብና ንቓልስና ዓቢ ኣስተዋጽኦ ስለ ዘለዎ፡ ነፍሲ ወከፍና እቲ እንፈልጦ ክንዛረብ ብልዑል ኣኸብሮት ምሕጽንታይ የቕርብ።

ዮኑስ ዓብደልቃድር ኣውስትራልያ፡

ናብ ኣዳለውቲ መጽሔት ህዝባዊ ደሞክራሲ ሕውነታዊ ሰላምታይ ብምቕዳም፡ ነዛ “ልግሲ ወገን ንወገን ሰናይ ግን ብከመይ” ብዝብል ኣርእስቲ ኣቕረብዎ ዘለኹ ጽሕፍታይ፡ ነቲ ብለበዳ ኮራና ቫይረስ /ኮቪድ 19/ ዝተጠቐመ ወገን ንምሕጋዝ ብለጋስ ህዝብና ዝግበር ዘሎ ደገፋት ኣመልኪተ ዘቕርባ ዘለኹ ትሕዝቶ ኩሉ ግዱስ ኤርትራዊ ክከታተሎ ኣብ ዓምዲ ደብዳቤታትኩም ከተሰፍሩለይ ብትሕትና እሓትት።

ልግሲ ወገን ንወገን ሰናይ፡ ግን ብኸመይ?

አብ ኤርትራን ብተፈጥሮን ሰብ ዝሰርሖን ጸገማት ህዝቢ ከም ህዝቢ እንታይ ክኸውንዩ ነዚ ኩነታት ከመይ ክሰግሮዩ ዘብል ኣዘዩ ኣሰካፊ ኩነታት ተኸሲቱ ኣሎ። እቲ ተፈጥሮኣዊ ክስተት ምዝባዕ ኩነታት ኣየር ስዒቡ ክራማት ደንጉዩ ምጅማሩ፡ አብ ሓጺር ግዜ ብዙሕ ትጽቢት ዘይተገብረሉ ዕንወት ኣብጸሎ፡ ሓረስታይ ሃገርና ብዙሕ ዝደኸመሉ ኣዝርእቲ ብዙሕ ፍረ ኣብ ዘይህበሉ ኩነታት ወዲቐ ይርከብ። አብ ህይወት ሰብን እንስሳን ሓደጋ ጥሜትን ዓጸቦን የንጸላሉ ኣሎ። ዓለማዊ ለቦዓ ሕማም ኮሮና (ኮቪድ 19)ውን ብመሰረቱ ካብ ናይ ተፈጥሮ ሓደጋ ፈሊኻ ዘይረኣ ኮይኑ፡ አብ ልዕሊ ህይወት ደቂ-ሰባት ፈጠርዎ ዘሎ ቅልውላው ብቐለል ኣይግመትን። ምዝባዕ ኩነታት ኣየር ኮነ ኮቪድ 19 ተፈጥሮኣዊ መልክዕ ይሃልዎ ምበር፡ ብፍልጠትን ቅኑዕ ምሕደራን ካብ ምክልኻል ክሳብ መሊእካ ምቁጽጻር የከኣልዮ።

መሬት ከይረቅቅኻዎ ልሙዕ ሓመድ ብውሑጅን ንፋስን ከይባኸን ቅኑዕ ፖሊሲ ቀሪጹ፡ ህዝቢ ኣሳቲፉ ኣድላይ ቅድመ ምድላዎት ገይሩ ክከላኸል ዘለዎ ብቐንዱ ሃገራ ዝመርሕ ዘሎ መንግስቲዮ። ለቦዓ ሕማም ኮቪድ 19 ይኹን ካልኣት ሕማማትውን ከምኡ፡ አብ ህይወት ዚጋታት ጉድኣት ከየበጸሐን ከየዛበዐን ብሓላፍነት ክከላኸልን ክምክትን ዝግበእ መንግስቲዮ። አብ ኤርትራ ዘሎ መንግስቲ ግን ብሕጊ ሕጋዊ፡ ብሞራል ሓላፍነታዊ ስለዘይኮነ ብዛዕባ ጸገም ህዝቢ ክግደስ ትጽቢት ኣይግበርን። ብኣንጻሩ ነቲ ባህሪያዊ ሓደጋታት ከም ጽቡቕ ኣጋጣሚ ወሲዱ፡ ምስቲ ዝኸተሎ ፖለቲካዊ ዓፈናን ምዝመዛን ኣወሃሂዱ ዘጋድድ፡ ስቓይን ሞትን ዜጋታት ዘራብሕ፡ ንቀጻልነቱ ባይታ ዝምድምድ ጸረ-ህዝቢ ስርዓት ምጻኑ ኣብ ዝሓለፈ ኣስታት 30 ዓመት ብተግባር ኣመሰኪሩዮ። ህዝቢ ኣብ ኩሉ ንጥፊታቱ ብዘይሰግኣት ክንቀሳቐስ፡ ኣስተርህዩ እፎይ ኢሉ ክድቅስ፡ እምነቱ ኣይኮነን።

ብሞራል ኣርዒድካ፡ ብኣካል ኣዳቕቕካ፡ ብቁጠባ ኣድኪኻ ግዛእ ዝብል እኩይ ባህሪ ዘለዎ፡ ዝባኑ ዝቐልዕ ጸረ-ህዝቢ መንግስታዊ ጉጅለዮ። ምስ ጎረባብቲ ኮነ ኢሉ ገለ ምክንያታት ምሂዞ ደማዊ ኩናት ክጽሕትር ብሃገራዊ ስምዒት ተደናገሮም ኣብ ዘይፍትሓዊ ኩናት ኣትዮም ደሞም ዘፍሰሱ፡ ኣካሎም ዝጎድሉን ክቡር ህይወቶም ንክንቱ ዝኸፍሉን ተሰፋ ሃገርን ዝኾኑ ዕሽላት እንክርኢ ከም ኣወንታዊ ውጽኢት ዘምጸእ ዝፍላሕ ካብ መስመር ሰብኣውነት ዝወጽእ ፍጮ ሕብረተ-ሰብ ዝኾነ ናይ ጥፍኣት ጉጅለዮ። ስለዚ ጉጅለ ህግደፍ ካብ ተቐጻጺርዎ ዘሎ ፖለቲካዊ ስልጣን ብህዝባዊ ቃልሲ ተወጊዱ ኣብ ቅድሚ ሕግን ህዝብን ቀሪቡ ክሕተት ደኣምበር፡ ብመንገድኻ ንዕሩቓት፣ ንጥሙያት፣ ንሕሙማት እዚ ኣብጸሓለይ ኢልካ ብእምነት ትልእኮ ኣይኮነን።

ቅድሚ ሎሚ ብስም መጣዩሲ ተጋደልቲ፣ ብስም ውጉኣት ሓርነት (ቡቲ ናቱ ግልቡጥ ኣጸዋውዓ ኣካለ ስንኩሳን) ብስም ናባይን ተኸናኻንን ዘይብሎም ደቅን ወለድን ስውኣት፣ ብስም ምክባር ልኡላውነት ሃገር፣ ብስም ድራር ሓይልታት ምክልኻል ኤርትራ፣ ብስም ቦንድን ካልእን ካብ ኤርትራውያንን ምስ ኤርትራውያን ምድንጋጽ ዘለዎም ናይ ወጻኢ ኣካላትን ትካላትን ብኣማኢት ሚሊዮናት ደላራት ብመልክዕ ወፋያ ኣኪቡ፡ ኣብ ውልቃውን ጉጅላውን ረብሓኡ ከም ዘውዓሎ ኣይርሳዕን። ኣይተሓተተሉን ድማ። እዚ መንዩ ጉጅለ ህግደፍ፡ እንታይ ዓይነት ባህሪ ዘለዎ ክፈልጥ ንዘደሊ ኣኹል ትሩፍ ትምህርቲዮ። እዚ ወቕቲዚ ጉጅለ ህግደፍ ዝቃልዓሉ፡ ብህዝቢ ዝፍንፈነሉ፡ ብሕፍራት ርእሱ ዘድንጎሉ ምበር፡ ብዝበለዩ ሜላኡ ዘደናግረሉ፡ ብስም ጽጉማት ካብ ግሩሃት ገንዘብን ነዋትን ኣኪቡ ብመራኸቢ ብዙሓትን መን ከማ ከማኸ እናበለ ዘላግጸሉ ክኸውን ኣይነበሮን። ገለ ካብ ተመክሮኦም ዘይመሃሩ ግሩሃት ኣምለኹቲ ስለ ዘይሰኣነ ግን፡ ብስም ጽጉማት ናይ ምጥላዕ ተግባሩ ይቐጽለሉ ኣሎ።

ካብ ዓቕሚ ወጻኢ ዝኾነ ጸገም ኣጋጢሙ ዜጋታት ኣብ ሓደጋ ኣብ ዝወደቐሉ፡ ወገን ንወገን ምሕጋዝ ዝኾነ ኣበር ዘይተውጸኣሉ ክተባባዕን ክቐጽልን ዘለዎ ቅኑዕ ተግባርዮ። ኣይኮነን ኤርትራዊ ንኤርትራዊ፡ ብዘይካ ብሞራላውን ሰብኣውን ግዴታ፡ ብካልእ ምስ ኤርትራውያን ዘራኸብ ዘይብሎም ኣብ ርሑቕ ዝርከቡ ወገናት ወትሩ ደገፋት ከም ዝገብሩልና ንፈልጥ ኢና። ኤርትራዊ ንኤርትራዊ ምሕጋዝ ሰብኣዊ ሓልዮት ጥራሕ ዘይኮነ፡ ዜግነታዊ ግዴታውን ኣለዎዮ።

ኣብዚ ከዛርብ ዘለዎ ዛዕባ እቲ ወገን ንወገን ዝግበር ወፊያ ዝሓልፈሉ መስመር ብቐጥታ ናብ ደለይቲ ደገፍ ዘብጽሕ ድዩ ኣይኮነን ዝብልዮ። ህግደፍ ጸገምን ድኸነትን ዘመንጩ ጸረ-ህዝቢ ጉጅለ ምበር፡ ጸገምን ድኸነትን ህዝቢ ንምውጋድ ዝሰርሕ ሕልና ዘለዎ መንግስቲ ኣይኮነን። ስለዚ ብመንገዲ መሓውር ህግደፍ ኣቢሉ ኣብ ጽጉማት ወገናት ክበጽሕ ዝግበር ወፋያ ከም ዘይተገበረ ንክንቱ ከም ዝጠፍኣዮ ክቐጻር ኣለዎ። ምናልባት ስሞም ብድምጺ ሓፋሽን ቲቪ ኤሪን ብምቅልሖ ዕግበት ዝህቦም ወገናት እንተሃልዎም ምርጫኦምዮ። እዚ ግን ንገበርኩ ንውልቀ ዝና ዝተኸፈለ ምበር ጽጉማት ንምሕጋዝ ከም ዝተወፈዩ ዝቐጻር ኣይኮነን።

እቲ ቁም-ነገር ወፋይ ተገይሩ። አብቶም ደገፍ ዘድልዮም ወገናት በጺሑ'ዶ ኣይበጽሑንዮ። ምብጻሑን ዘይምብጻሑን ከኣ ነቲ መንግስታዊ ናይ ራስያ መወግዎ-ዒ ንጎኒ ገዲፍካ፡ ብዝተፈላለዩ ኣገባብ ነቶም ኣብ ጸገም ዝርከቡ፡ ካብ ወገናቶም መሰጋገሪ ህይወት ሓገዝ ዝጸበዩ ዘለው ወገናት፡ እንታይ ተሓጊዝኩም? ክንደይ ተሓጊዝኩም? መዓስ ተሓጊዝኩም? ብመንገዲ መን? ዝብሉ ሕቶታት ብምቕራብ ንምርግጋጽ ይከኣልዮ። ገንዘብካ ንጉጅለ ህግደፍ ኣረኪብካ፡ ብቴሺ ኤሪ ስምካ ክጽዋዕ ሰሚዕካ ሰብኣውን ዜግነታውን ግቡኣይ ገይረ ኣለኹ ዝብል ኣረዳድኣ እንተሃልዮ ግን፡ ኣገንዘብኻ ብምስትኽኻል ኣመት ገንዘብካ ምግባር ጽቡቕዮ። ገንዘብካ ንህግደፍ ሂብካ እፎይታ ዝበሃል ነገር ክህሉ ኣይግባእን።

ኣቶ ክስቶ ወ/ሮ ክስቶ ክንድዚ ገንዘብ ወፍዮም ወፍዮን። ናይ ክንድዚ ወርሒ ገዛ ክራይ ምሒረን ኣብ ዝብል ዕለታዊ ጸብጻብ ዝተጸምደ መንግስቲ ከም ህዝቢ ከም ሃገር ከሕፍረና ይግባእ። ህግደፍ ዕለታዊ ዘቕርቦ ዘሎ ጸብጻብ ወፊያ ህዝባውን ሃገራውን ስምዒት ንምኽብኻስ ኣይኮነን። ንዘራፊ ባህሪኡ ንምኽዋል ዝጥቀሙሉ ዘሎ ሕሱር ሜላዮ። ስለዚ ካብ መጻወድያ ፖሮፖጋንዳ ህግደፍ ወጻኢ ነቶም ብቐጥታ ጽጉማት ዝኾኑ ወገናትና ሓገዝ ዝገብር ዜጋታትና ካብም ብቐጥታ ብመንገዲ ህግደፍ ክበጽሑሎም ዝህቡ ወገናት ፈላሊና ክንርእዮ ይግባእ። እዚ ብቐጥታ ባዕልኻ ነቲ ጽጉም ምሃብ ሰናይ ተግባር እዚ ክቕጽል ከነተባብዖ እዩ ዝግባእ።

ኣብ ግዜ ጸገም ዜጋታት ናቶም ተራ ክጻወቱ ንቡርዮ። መንግስቲ ድማ ከም መንግስቲ ብሕጊ ብወግዒ ነቲ ጸገም ዝምጥን ባጀት ሰለዑ። ሽማግሌታት ኣጣይሱ ኣብ ድሕነት ዜጋታት ክረባረብውን ከምኡ ንቡርዮ። ህግደፍ ዝገብር ዘሎ ግን ካብ ንቡር ወጻኢዮ። ህዝቢ ሰብ ሞያ ሕክምና ንዝህብዎ ምኽርን ኣስተምህሮን ኣኸቢሩ፡ ካብን ናብን ብጥንቃቄ ተንቀሳቂሱ ድራር ዕለቱ ከይምእርር፡ ከም ጽቡቕ ፖለቲካዊ መቐየዲ ተጠቒሙ ተዓጺኻ ኮፍ በል ኢልዎ ይርከብ። ከም መንግስቲ ባጀት ሰለዐ ህይወት ዜጋታት ንምድሓን ይዋሳእ ኣለኹ ክብል ኣይሰማዕናን። ክንሰምዕውን ኣይንጽበን። ብመንገዲ ህግደፍ ኣቢልካ ዝግበር ሓገዝ ከምቲ ዝብኢ ስጋ ዝተጸዕነት ኣድጊ ረኽቡ ሓጎሱ ክገልጽ እንከሎ “ንስኹ ስጋ፡ ጽዕነትኪ ስጋ፡ ኣስሓቕኒኳ” በለ ዝበሃል ምስላዩ ዝኸውን ዘሎ እዚ ጉዳይ። ስለዚ ኤርትራውያን ኣሓትን ኣሕዋትን ወገን ንወገን ዝግበር ወፊያ ሰናይ፡ ብኸመይ ዝብል ሕቶ ግን ክንዝንግዕ ኣይግባእን።

ካብ ገነት ስልጣን፡

ሸገራብ ሱዳን፡